GEORGE ORWELL

FERMA ANIMALELOR

(*Animal Farm*, 1945)

Capitolul I

Domnul Jones, proprietarul fermei "Conacul", încuie coteţele de găini pentru noapte, dar, cum băuse peste măsură de mult, uită să astupe şi deschizăturile pentru ciugulit. Cu cercul de lumină al felinarului jucînd dintr-o parte în alta, el traversă curtea împleticindu-se, îşi azvîrli cizmele din picioare la uşa din spate, îşi turnă un ultim pahar de bere din butoiul din cămară, apoi urcă scările spre dormitor, unde doamna Jones şi începuse să sforăie.

Imediat după ce lumina din dormitor se stinse, un freamăt şi o agitaţie se făcură simţite prin toate colţurile fermei. În timpul zilei, circulase zvonul că bătrînul Senior, porcul Middle White premiat, avusese un vis ciudat în noaptea dinainte şi că voia să-l comunice şi celorlalte animale. Căzuseră de acord să se întîlnească toate în hambarul cel mare, îndată ce domnul Jones se retrăgea la o distanţă sigură. Bătrînul Senior — întotdeauna era numit astfel, deşi la expoziţie fusese prezentat sub numele de Frumosul din Willingdon — impunea atîta respect la fermă, încît fiecare era oricînd gata să-şi sacrifice o oră de somn pentru a auzi ce avea el de spus.

La un capăt al hambarului cel mare, pe un fel de platformă înălţată, Seniorul stătea deja instalat pe culcuşul său de paie, sub un felinar agăţat de o bîrnă. Avea doisprezece ani şi, în ultima vreme, crescuse cam prea lăbărţat, dar era încă un

porc cu aspect maiestuos, arăta înțelept şi binevoitor, cu toate că niciodată nu i se tăiaseră colții.

Nu după mult timp, începură să sosească şi celelalte animale, fiecare făcîndu-se comod după obiceiul său. Primii veniră cei trei cîini, Bluebell, Jessie şi Pincher, apoi porcii care se aşezară pe paiele din fața platformei. Găinile se cocoțară pe pervazurile ferestrelor, porumbeii se suiră, bătînd din aripi, pe căpriorii acoperişului, iar oile şi vacile se aşezară în spatele porcilor şi începură să rumege. Boxer şi Clover, cei doi cai de tracțiune, intrară împreună, mergînd foarte încet şi atent, cu copitele lor mari şi păroase, de teamă să nu calce vreun animal ascuns în paie. Clover era o iapă corpolentă cu aspect matern, între două vîrste, care nu-şi recăpătase deloc silueta după cel de-al patrulea mînz. Boxer era un animal enorm, înalt de peste un metru optzeci şi mai puternic decît oricare doi cai normali luați la un loc; o dungă albă care-i mergea de-a lungul capului pînă la nas îi dădea un aer destul de stupid şi, de fapt, el nici nu era grozav de inteligent, dar toată lumea îl respecta pentru tăria lui de caracter şi formidabila putere de muncă. După cai veniră Muriel, capra cea albă şi Benjamin, măgarul. Benjamin era cel mai bătrîn animal de la fermă şi cel mai puțin sociabil. Vorbea rar, iar cînd vorbea, o făcea, de obicei, ca să lanseze cîte o remarcă plină de cinism — spunea, de exemplu, că Dumnezeu îi dăduse coadă ca să alunge muştele, dar că el ar fi preferat să nu aibă nici coadă, nici muşte. Numai el, dintre toate animalele de la fermă, nu rîdea niciodată. Dacă era întrebat de ce, spunea că nu vede nimic de rîs. Cu toate acestea, fără s-o recunoască deschis, era legat de Boxer; şi unul şi celălalt îşi petreceau duminicile, de obicei, pe mica păşune din spatele livezii, păscînd umăr la umăr, dar fără să vorbească.

Cei doi cai tocmai se aşezaseră cînd un cîrd de rățuşte, rătăcite de mama lor, intrară în şir în hambar, măcăind în şoaptă şi plimbîndu-se dintr-o parte în alta în căutarea unui loc unde să nu fie călcate în picioare: Clover făcu un fel de zid în jurul lor cu piciorul ei din față, iar rățuştele, ghemuindu-se

la pămînt în spatele piciorului ei, adormiră imediat. În ultimul moment, intră şi Mollie, iapa cea albă, proastă dar drăguță, care trăgea cabrioleta domnului Jones, cu un mers afectat elegant, molfăind o bucată de zahăr. Ea îşi alese un loc în față şi începu să-şi vînture coama albă, sperînd să atragă atenția celorlalți către panglicile roşii cu care o avea împletită. Ultima sosi pisica, privind în jur, ca de obicei, după locul cel mai călduros şi pînă la sfîrşit se înghesui între Boxer şi Clover; aici se porni pe tors, mulțumită, de-a lungul întregului discurs al Seniorului, fără să asculte nici măcar o singură vorbă.

Toate animalele erau acum prezente, în afară de Moise, corbul domesticit, care dormea pe o prăjină, în umbra porții din spate a hambarului. Cînd Seniorul văzu că toate se făcuseră comode şi aşteptau cu atenția cuvenită, îşi drese glasul şi începu să vorbească:

— Tovarăşi, ați auzit deja despre visul ciudat pe care l-am avut azi-noapte. Dar am să vorbesc despre vis mai tîrziu. Am altceva de spus la început. Nu cred, tovarăşi, să mai am multe zile de trăit printre voi şi, înainte de a muri, socotesc de datoria mea să vă împărtăşesc înțelepciunea pe care am acumulat-o pînă acum. Am avut o viață lungă, am avut mult timp de gîndire pe cînd stăteam singur în cocina mea şi cred că pot spune că am înțeles natura vieții pe acest pămînt mai bine ca oricare alt animal din ziua de azi. Acestea sînt lucrurile despre care vreau să vă vorbesc. Deci, tovarăşi, care este natura acestei vieți a noastre? Să privim lucrurile în față: viețile noastre sînt mizere, pline de trudă şi scurte. Ne naştem, primim exact atîta hrană cît să nu murim, iar aceia dintre noi care sînt capabili s-o facă, sînt obligați să muncească pînă la ultima fărîmă de energie; şi, în clipa cînd foloasele pe care le aducem se sfîrşesc, sîntem măcelăriți cu o cruzime înfiorătoare. Nici un animal din Anglia nu cunoaşte ce sînt acelea fericirea sau tihna, după ce împlineşte vîrsta de un an. Nici un animal din Anglia nu este liber. Viața unui animal înseamnă mizerie şi sclavie: iată adevărul curat.

Dar, oare, asta ține, pur şi simplu, de natura lucrurilor? Se petrece, oare, acest lucru pentru că țara asta a noastră este atît de săracă, încît nu se poate asigura o viață decentă celor care trăiesc în ea? Nu, tovarăşi, de o mie de ori nu! Pămîntul Angliei este fertil, clima ei este bună, ea e capabilă să ofere hrană din abundență unui număr de animale enorm față de cele care o locuiesc astăzi. Numai ferma asta a noastră ar putea întreține o duzină de cai, douăzeci de vaci, sute de oi — toate trăind într-un confort şi o demnitate care astăzi sînt aproape de neimaginat. Pentru ce, atunci, continuăm să trăim în aceste condiții de mizerie? Pentru că aproape întregul produs al muncii noastre ne este furat de ființele omeneşti. Iată, tovarăşi, răspunsul la toate problemele noastre. El se rezumă la un singur cuvînt: OMUL! Omul este singurul nostru duşman adevărat. Scoateți Omul din scenă şi cauza fundamentală a foametei şi a muncii excesive este abolită pentru totdeauna.

Omul este singura ființă care consumă fără să producă. El nu dă lapte, nu face ouă, e prea slab ca să tragă plugul, nu poate fugi destul de repede ca să prindă iepuri. Cu toate astea, el e stăpîn peste toate animalele. El le pune la muncă şi le dă înapoi abia cît le este necesar ca să nu moară de foame; restul păstrează pentru el. Munca noastră este cea care lucrează pămîntul, balega noastră este cea care-l fertilizează şi, totuşi, care dintre noi posedă mai mult decît propria-i piele? Voi, vacilor pe care vă văd în fața mea, cîte mii de litri de lapte ați dat anul trecut? Şi ce s-a-ntîmplat cu laptele acela care ar fi trebuit să hrănească viţeii voştri ca să crească puternici? Pînă la ultimul strop s-a scurs pe gîtlejurile duşmanilor noştri. Iar voi, găinilor, cîte ouă ați făcut anul acesta şi cîte din aceste ouă au ajuns să dea pui? Toate celelalte au ajuns la piață ca să aducă bani lui Jones şi oamenilor lui. Şi tu, Clover, unde sînt cei patru mînji pe care i-ai născut şi care ar fi trebuit să-ți fie sprijin şi bucurie la bătrînețe? Fiecare a fost vîndut cînd a împlinit un an — pe nici unul n-ai să-l mai vezi vreodată. Ca

răsplată pentru cele patru naşteri şi pentru toată munca ta pe cîmp, ce ai altceva, afară de rații şi de un loc în grajd?

Şi nici măcar viețile de mizerie pe care le ducem nu ni se permite să le trăim pînă la soroacele lor naturale. În ceea ce mă priveşte, nu mă plîng, pentru că fac parte dintre cei norocoşi. Am doisprezece ani şi am avut peste patru sute de copii. Aceasta este viața naturală a unui porc. Dar nici un animal nu scapă de cruzimea cuțitului pînă la urmă. Voi, porcii cei tineri îngrăşați pentru tăiere, pe care vă văd stînd în fața mea, toți o să vă sfîrşiți viețile urlînd, pe butuc, în mai puțin de un an. La această oroare toți sîntem siliți să ajungem — vaci, porci, găini, oi, toată lumea. Nici măcar caii sau cîinii nu au o soartă mai bună. Pe tine, Boxer, chiar în ziua cînd muşchii ăia tari ai tăi or să-şi piardă puterea, Jones o să te vîndă tăietorului de cai, care o să-ți taie beregata şi o să te fiarbă pentru cîinii de vînătoare. Iar cîinilor, cînd îmbătrînesc şi le cad dinții, Jones le leagă cîte o cărămidă de gît şi îi îneacă în iaz.

Şi atunci, tovarăşi, nu e la fel de limpede ca lumina zilei că tot răul acestei vieți a noastre izvorăşte din tirania ființelor omeneşti? Numai dacă scăpăm de Om, numai atunci produsul muncii noastre o să ne aparțină. Aproape peste noapte putem deveni bogați şi liberi. Şi atunci, ce trebuie să facem? Ce? Să muncim zi şi noapte, trup şi suflet, pentru răsturnarea rasei omeneşti! Iată mesajul meu către voi, tovarăşi: REVOLUȚIE! Nu ştiu cînd o să vină această revoluție, poate într-o săptămînă, poate într-o sută de ani, dar ştiu, la fel de sigur cum văd paiele astea sub picioarele mele, că, mai devreme sau mai tîrziu, se va face dreptate. Fixați-vă acest lucru în minți, tovarăşi, în puținul care v-a mai rămas de trăit! Şi, mai mult decît orice, transmiteți acest mesaj al meu celor ce vor veni după voi, aşa încît generațiile viitoare să ducă mai departe lupta, pînă la victorie.

Şi nu uitați, tovarăşi, că hotărîrea nu trebuie să vă părăsească niciodată. Nici un argument să nu vă rătăcească. Nu ascultați niciodată cînd o să vi se spună că omul şi

animalele au interese comune şi că prosperitatea unuia înseamnă prosperitatea celorlalte. Toate astea sînt minciuni. Omul nu serveşte niciodată interesele vreunei alte creaturi, în afară de el însuşi. Iar între noi, animalele, să fie o unitate perfectă, o tovărăşie perfectă în luptă. Toţi oamenii sînt duşmani. Toate animalele sînt tovarăşe!

În acel moment izbucni o gălăgie cumplită. În timp ce Seniorul vorbea, patru şobolani mari. se tîrîseră afară din găurile lor şi stăteau pe labele din spate, ascultîndu-i. Cîinii îi zăriră dintr-o ochire şi doar printr-un salt fulgerător înspre găuri izbutiră şobolanii să scape cu viaţă. Seniorul îşi înalţă copita pentru a face linişte:

— Tovarăşi, zise el, iată o problemă care trebuie rezolvată. Animalele sălbatice, cum ar fi şobolanii şi iepurii de cîmp — sînt ele prietenii ori duşmanii noştri? Să supunem la vot. Pun în faţa adunării această întrebare: sînt şobolanii tovarăşi?

Votul hotărî imediat, cu o majoritate covîrşitoare, că şobolanii erau tovarăşi. Numai patru dintre animale se împotriviră, cei trei cîini plus pisica, descoperită, însă, mai tîrziu, că votase şi pro şi contra. Seniorul continuă:

— Mai am puţine lucruri de spus. Repet: nu vă uitaţi niciodată datoria de duşmănie faţă de Om şi toate cele legate de el. Oricine merge pe patru picioare, sau are aripi, este prieten. Oricine merge pe două picioare este duşman. Şi ţineţi minte şi faptul că, luptînd împotriva Omului, nu trebuie să ajungem să semănăm cu el. Chiar după ce l-aţi învins, nu-i adoptaţi viciile. Nici un animal nu trebuie să trăiască vreodată într-o casă, sau să doarmă într-un pat, sau să poarte haine, sau să bea alcool, sau să fumeze tutun, sau să se atingă de bani, sau să se angajeze în comerţ. Toate obiceiurile Omului sînt rele. Şi, mai mult decît orice altceva, nici un animal nu trebuie vreodată să fie stăpîn peste alte fiinţe ca şi el. Slabe ori puternice, inteligente ori simple, noi, animalele, sîntem fraţi. Nici un animal nu trebuie vreodată să ucidă vreun alt animal. Toate animalele sînt egale.

Şi acum, tovarăşi, o să vă vorbesc despre visul meu de azi-noapte. Nu vi-l pot descrie: era un vis despre cum o să arate Pămîntul după dispariția Omului. Dar el mi-a readus în minte un lucru pe care-l uitasem demult. Acum mulți ani, pe vremea cînd încă mai eram godac, mama mea şi celelalte scroafe cîntau un cîntec vechi din care cunoşteau doar melodia şi primele trei cuvinte. Eu am învățat această melodie în copilăria mea, dar de multă vreme, mi-a zburat din minte. Azi-noapte, totuşi, mi-am reamintit-o în vis. Şi, ce-i mai important, mi-au revenit în minte şi cuvintele — cuvinte pe care, sînt sigur, le cîntau animalele de demult şi au fost uitate timp de generații. O să vă cînt acel cîntec, tovarăşi, chiar acum. Eu sînt bătrîn şi vocea îmi este răguşită, dar, după ce o să vă-nvăț melodia, voi o să-l puteți cînta mai bine singuri. Se numeşte *Animale din Anglia.*

Bătrînul Senior îşi drese glasul şi începu să cînte. Aşa cum spusese, vocea îi era răguşită, dar cînta destul de bine şi era o melodie mişcătoare, ceva între *Clementine* şi *La Cucuracha.* Cuvintele erau acestea:

"Animale din Anglia şi Scoția,
Din toate țările, de sub mulți sori,
Eu vă vorbesc, şi mare mi-e emoția,
Despre anii de aur viitori.

Mai devreme-ori mai tîrziu, în ceasul sfînt,
Cînd Omul-Tiran fi-va răsturnat,
În acea zi al Angliei mănos pămînt
De animale doar va fi călcat.

Belciugele atunci vor cădea în zeci,
Nimeni şa-n spate nu-şi va mai propti,
Zăbale, pinteni vor rugini pe veci,
Biciuri crunte nicicînd vor mai plesni.

Comori ce nu intră-n a minții sferă,

Grîu şi orz, fîn, ovăz, *noi* vom stăpîni,
Trifoi, fasole, sfeclă furajeră,
Fi-vor ale noastre-n acea zi.

Cîmpurile Angliei vor luci-n senin,
Apele ei vor fi mai curate,
Şi vînturile vor adia mai lin,
În ziua cînd fi-va libertate.

Noi trebuie să muncim pentru-acea zi,
Toţi-un trup, vaci, cai, gîşte şi curcani,
Chiar de murim înainte de-a o şti,
Pentru-a fi liberi să trudim mulţi ani.

Animale din Anglia şi Scoţia,
Din toate ţările, de sub mulţi sori,
Eu vă vorbesc, şi mare mi-e emoţia,
Despre anii de aur viitori".

Cîntatul acestui imn lăsă toate animalele pradă celei mai sălbatice dintre exaltări. Aproape înainte ca Seniorul să fi ajuns la sfîrşit, celelalte animale începuseră să-l cînte singure. Chiar şi cele mai proaste dintre ele prinseseră deja melodia şi o parte din cuvinte; cît despre cei inteligenţi, cum erau porcii şi cîinii, aceştia învăţaseră cîntecul pe dinafară din primele minute. Iar apoi, după o serie de încercări preliminare, întreaga fermă izbucni cu *Animale din Anglia,* la un unison impresionant. Vacile îl mugeau, cîinii îl schelălăiau, oile îl behăiau, caii îl nechezau, raţele îl măcăiau. Erau atît de încîntate de acest cîntec, încît îl interpretară de la început pînă la sfîrşit de cinci ori la rînd şi ar fi continuat probabil să-l cînte toată noaptea, dacă n-ar fi fost întrerupte.

Din nefericire, izbucnirea îl trezise pe domnul Jones care sărise jos din pat, convins că intrase o vulpe în curte. Luase puşca, sprijinită mereu de perete într-un colţ al dormitorului şi slobozise o încărcătură de alice calibrul 6 în întuneric.

Alicele se înfipseseră în peretele hambarului, aşa încît şedinţa fu ridicată brusc. Toată lumea se repezi spre locurile de dormit. Păsările săriră sus, pe grinzile lor, animalele se culcară jos, pe paie şi întreaga fermă adormi într-o clipă.

Capitolul II

Trei nopţi mai tîrziu, bătrînul Senior muri liniştit în somn. Trupul lui fu înmormîntat la poarta livezii.

Aceste lucruri se întîmplau la începutul lui martie. De-a lungul următoarelor trei luni se desfăşură o intensă activitate secretă. Discursul Seniorului dăduse animalelor mai inteligente de la fermă o viziune complet nouă asupra vieţii. Nu ştiau cînd avea să se petreacă Revoluţia prezisă de Senior, nu aveau nici un motiv să creadă că avea să fie în timpul vieţilor lor, dar vedeau limpede că era de datoria lor să o pregătească. Munca de a-i educa şi organiza pe ceilalţi căzu, fireşte, în seama porcilor, recunoscuţi în general ca fiind cele mai inteligente animale. Printre porci se distingeau doi masculi tineri, care se numeau Snowball şi Napoleon şi pe care domnul Jones îi îngrăşa pentru a-i vinde. Napoleon era un mascul din rasa Berkshire, mare şi cu un aspect destul de feroce, singurul Berkshire de la fermă, nu foarte vorbăreţ, dar avînd reputaţia de a şti să-şi impună voinţa. Snowball era un porc mai sprinten decît Napoleon, mai iute la vorbă şi mai inventiv, dar nu era considerat a avea aceeaşi profunzime de caracter. Toţi ceilalţi porci masculi de la fermă erau crescuţi pentru tăiere. Cel mai cunoscut printre aceştia era un porc mic şi gras, care se numea Squealer [Guiţătorul], cu fălci foarte rotunde, ochi scăpărători, mişcări iuţi şi o voce foarte ascuţită. Era un vorbitor strălucit şi, cînd discuta în contradictoriu vreo problemă, avea un fel de a sări dintr-o parte într-alta şi de a-şi scutura coada, care era, nu se ştie de

ce, foarte convingător. Ceilalți spuneau despre Squealer că poate face din negru alb.

Aceştia trei elaboraseră, pornind de la învățăturile bătrînului Senior, un întreg sistem de gîndire pe care îl numiseră *Animalism.* Mai multe nopți pe săptămînă, după ce domnul Jones se culca, cei trei organizau întruniri secrete în hambar şi le expuneau celorlalte animale principiile Animalismului. La început, se loviră de o teribilă prostie şi apatie. Unele animale vorbeau despre datoria de a fi loiale domnului Jones, pe care-l numeau "Stăpînul", sau făceau remarci elementare:

— Domnul Jones ne hrăneşte. Dacă dispare el, noi o să murim de foame.

Altele puneau întrebări de genul:

— De ce să ne pese nouă ce-o să se întîmple după ce murim?

sau:

— Dacă Revoluția asta o să aibă loc oricum, ce contează dacă noi o pregătim sau nu?

Aşa încît, porcii aveau mari greutăți în a le face să înțeleagă că toate acestea erau contrare spiritului Animalismului. Cele mai idioate întrebări le punea Mollie, iapa cea albă. Prima întrebare pe care i-o pusese lui Snowball fusese:

— O să mai existe zahăr după Revoluție?

— Nu, îi răspunsese Snowball ferm. Nu avem la această fermă posibilitatea de a face zahăr. Dar, de fapt, nici n-o să ai nevoie de zahăr. O să ai ovăz şi fîn cît o să vrei.

— Şi o să mi se mai dea voie să port panglici în coamă? întrebase Mollie.

— Tovarăşă, îi spusese Snowball, aceste panglici de care te simți atît de legată sînt însemnele sclaviei. Nu poți înțelege că libertatea valorează mai mult decît nişte panglici?

Mollie se arătase de acord, dar nu păruse prea convinsă.

Porcii aveau, însă, şi mai multe greutăți în lupta de a contracara minciunile răspîndite de Moise, corbul domesticit.

Moise, care era mai mult decît alții favoritul domnului Jones, era şi spion şi informator, dar şi un orator inteligent. El susținea că ştia de existența unei țări misterioase, numită Muntele de Zahăr Candel, unde mergeau toate animalele după moarte. Era aşezată undeva sus, în ceruri, imediat în spatele norilor, spunea Moise. Pe Muntele de Zahăr Candel era duminică şapte zile pe săptămînă, trifoiul înflorea tot anul, iar zahărul cubic şi turta din sămînță de in creşteau în tufişuri. Animalele îl duşmăneau pe Moise pentru că era informator şi nu muncea, dar unele credeau în Muntele de Zahăr Candel, iar porcii trebuiau să argumenteze din greu pentru a le convinge că nu exista un asemenea loc.

Cei mai credincioşi discipoli ai porcilor erau cei doi cai de tracțiune, Boxer şi Clover. Şi unul şi celălalt aveau mari dificultăți în a gîndi singuri, dar, o dată ce îi acceptaseră pe porci drept învățători, îmbrățişară tot ce li se spunea, răspîndind învățătura către celelalte animale prin argumente simple. Niciodată nu absentau de la întrunirile secrete din hambar şi tot ei conduceau corul cînd se cînta *Animale din Anglia,* la sfîrşitul fiecărei întruniri.

Însă, după cum se dovedi, Revoluția fu înfăptuită mult mai devreme şi mult mai simplu decît se aşteptase oricine, în anii anteriori, domnul Jones, deşi un stăpîn sever, fusese un fermier priceput; cu trecerea vremii, intrase, însă, într-o perioadă proastă. Devenise foarte deprimat după ce pierduse bani într-o acțiune judiciară şi se apucase de băut mai mult decît era sănătos pentru el. Uneori, zile întregi la rînd stătea tolănit în fotoliul său Windsor din bucătărie şi citea ziarele, bea, iar din cînd în cînd îl hrănea pe Moise cu coji de pîine muiate în bere. Oamenii lui erau leneşi şi necinstiți, cîmpurile erau pline de buruieni, clădirile aveau nevoie de reparații la acoperişuri, gardurile vii erau neîngrijite, iar animalele prost hrănite.

Sosi şi luna iunie şi finul era aproape gata de cosit, în ajunul Sfîntului Ioan, care era într-o sîmbătă, domnul Jones se duse la Willingdon şi se îmbătă la "Leul Roşu" atît de tare,

încît nu se întoarse decît duminică la prînz. Oamenii mulseseră vacile dis-de-dimineață şi apoi plecaseră să vîneze iepuri de cîmp, fără să se mai ostenească să le dea animalelor de mîncare. Cînd ajunsese. Înapoi acasă, domnul Jones se dusese să se culce pe canapeaua din salon, cu ziarul "News of the World" pe față, aşa încît, la căderea serii, animalele tot nemîncate erau. Pînă la urmă, nu mai putură suporta. Una dintre vaci sparse uşa de la magazia cu provizii, împingînd-o cu coarnele, şi toate animalele începură să se servească singure din rezerve. Tocmai atunci se trezi şi domnul Jones. În clipa următoare, el şi oamenii lui erau în magazie, cu biciuri în mîini, şfichiuind în dreapta şi în stînga. Acest lucru animalele înfometate îl găsiră de nesuportat. Toate într-o înțelegere, deşi nimic de acest fel nu fusese plănuit dinainte, se aruncară asupra celor ce le chinuiau. Jones şi oamenii lui se treziră, deodată, împunşi cu coarnele şi loviți cu copitele din toate părțile. Situația, nu mai era deloc sub controlul lor. Nu văzuseră niciodată vreun animal să se poarte astfel şi o asemenea răzvrătire a unor ființe pe care aveau obiceiul să le bată şi să le maltrateze după cheful lor îi înspăimîntă atît de mult, încît aproape că-şi ieşiră din minți. După o clipă sau două numai, ei renunțară să mai încerce vreo apărare şi o luară la fugă. După un minut, toți cinci fugeau de mîncau pămîntul pe drumul de căruțe care ducea la drumul principal, cu animalele urmărindu-i triumfătoare.

Doamna Jones, privind afară pe fereastra dormitorului, văzu ce se întîmpla, îşi aruncă în grabă cîteva lucruri într-un sac de voiaj şi părăsi ferma pe un alt drum. Moise, corbul, sări de pe prăjina lui şi fîlfîi din aripi în urma ei, cîrîind în gura mare. Între timp, animalele îi fugăriseră pe Jones şi pe oamenii lui de-a lungul drumului şi trîntiseră poarta cu cinci drugi în urma lor. Şi astfel, aproape înainte de a-şi da seama ce se petrecea, Revoluția fusese înfăptuită cu succes: Jones era alungat, iar Ferma "Conacul" le aparținea.

În primele cîteva minute, animalelor nu le veni să creadă în norocul lor. Prima lor reacție fu aceea de a galopa *in corpore* de

jur împrejurul fermei, ca şi cum ar fi vrut să se asigure că nici o fiinţa omenească nu se ascundea pe nicăieri înăuntru; apoi alergară către clădirile fermei pentru a şterge definitiv şi ultimele urme ale domniei detestate a lui Jones. Încăperea cu hamuri de la capătul grajdurilor fu deschisă cu forţa; zăbalele, belciugele de pus în nas, lanţurile pentru cîini, cuţitele nemiloase cu care domnul Jones avusese obiceiul să castreze porcii şi mieii, toate fură aruncate în puţ. Hăţurile, căpestrele, ochelarii pentru cai, sacii umilitori de pus sub bot le aruncară în focul pentru gunoaie care ardea în curte. La fel şi biciurile. Toate animalele începură să exulte de bucurie văzînd biciurile cum se calcinau în flăcări. Snowball azvîrli în flăcări şi panglicile cu care erau împodobite de obicei coamele şi cozile cailor în zilele de tîrg.

— Panglicile, zise el, trebuie considerate ca fiind haine, care sînt marca oamenilor. Toate animalele trebuie să umble goale.

Cînd auzi asta, Boxer îşi luă pălărioara de pai pe care o purta vara ca să nu-i intre muştele în urechi şi o azvîrli pe foc alături de celelalte obiecte.

Într-un timp foarte scurt, animalele reuşiră să distrugă tot ce le mai amintea de domnul Jones. După aceea, Napoleon le conduse înapoi la magazie şi dărui, de acolo, cîte o raţie dublă de porumb la toată lumea, plus doi biscuiţi pentru fiecare cîine. Apoi cîntară *Animale din Anglia,* de la un capăt la altul, de şapte ori, alergînd, iar, în cele din urmă, se întinseră pentru noapte şi dormiră cum nu mai dormiseră niciodată pînă atunci.

Deşteptîndu-se în zori, ca de obicei, îşi amintiră deodată fapta plină de glorie care avusese loc şi se năpustiră toate afară pe păşune. În mijlocul păşunii era o movilă care oferea o perspectivă largă asupra unei mari părţi a fermei. Animalele se îngrămădiră spre vîrf şi priviră cu atenţie în jurul lor, în lumina limpede a dimineţii. Da, era a lor — tot ceea ce vedeau era al lor! In extazul acestui gînd, începură să ţopăie de colo-colo şi în cercuri, să sară în sus, pline, de excitare. Se rostogoliră în rouă, înfulecară guri întregi din iarba dulce de

vară, aruncară în sus cu picioarele bucăți de pămînt negru, mirosindu-i parfumul bogat. Apoi făcură o inspecție a întregii ferme, privind cu admirație mută pămîntul arabil, cîmpul cu fîn, livada, iazul, crîngul. Era ca şi cum n-ar fi văzut aceste locuri niciodată şi, chiar şi acum, cu greu le venea să creadă că erau numai ale lor. După aceea se întoarseră către clădirile fermei şi se opriră în tăcere în fața uşii casei. Şi aceea era a lor, dar se temeau să intre. După o clipă, totuşi, Snowball şi Napoleon împinseră uşa cu umerii şi animalele intrară în şir indian, umblînd cu extrem de multă grijă, ca nu cumva să deranjeze ceva. Trecură pe vîrfuri dintr-o cameră într-alta, temîndu-se să vorbească mai tare decît în şoaptă şi holbîndu-se cu un fel de sfială la luxul de necrezut, la paturile cu saltele din pene, la oglinzi, la canapeaua din păr de cal, la covorul de Bruxelles, la litografia reginei Victoria deasupra căminului din salon. Tocmai se întorceau, coborînd scările, cînd se descoperi că Mollie lipsea. Merseră înapoi şi o găsiră în cel mai bun dormitor: luase o bucată de panglică albastră din toaleta doamnei Jones, o ținea la umăr şi se admira prosteşte în oglindă. Celelalte îi reproşară fapta cu asprime şi-apoi ieşiră. Cîteva'şunci care atîrnau în bucătărie fură scoase afară pentru a fi înmormîntate, iar butoiul cu bere din cămară fu spart, cu o lovitură de copită, de către Boxer; nimic altceva din casă nu se mişcă din loc. O rezoluție unanimă fu imediat votată, şi anume de a păstra casa ca muzeu.

Toți şi toate fură de acord că nici un, animal nu trebuia să locuiască vreodată aeoîo.

După ce mîncară de dimineață, Snowball şi Napoleon le convocată din nou.

— Tovarăşi, zise Snowball, ceasul este şase şi jumătate şi avem în fața noastră o zi lungă. Azi începem recoltarea finului. Dar există o altă problemă care trebuie avută în vedere mai întîi.

Porcii dezvăluiră astfel faptul că, în timpul ultimelor trei luni, învățaseră să citească şi să scrie, dintr-o carte veche de citire care aparținuse copiilor, domnului Jones şi care fusese

aruncată pe grămada de gunoi. Napoleon trimise după borcane de vopsea neagră şi albă şi porni, în fruntea tuturor animalelor, către poarta cu cinci drugi care dădea în drumul principal. Aici, Snowball — pentru că Snowball era mai bun la scris — luă o bidinea între cele două unghii ale copitei, şterse *Ferma "Conacul"* de pe drugul de sus cu vopsea neagră şi, în locul ei, scrise *Ferma Animalelor.* Acesta urma să fie numele fermei de atunci înainte. După aceea, se duseră înapoi la clădirile fermei, unde Snowball şi Napoleon trimiseră după o scară pe care o rezemară de peretele din fund al hambarului cel mare, explicînd că, în cadrul studiilor lor din ultimele trei luni, porcii reuşiseră să reducă principiile Animalismului la Şapte Precepte. Aceste Şapte Precepte aveau să fie acum înscrise pe perete; ele trebuiau să constituie o lege inalterabilă, după care urmau să trăiască toate animalele de la Ferma Animalelor, pentru totdeauna. Cu oarecari dificultăți — pentru că nu-i este uşor unui porc să-şi țină echilibrul pe o scară — Snowball se sui şi se puse pe lucru, în timp ce Squealer stătea cîteva trepte mai jos, cu borcanul de vopsea. Preceptele fură scrise pe peretele gudronat, cu litere mari, albe, care puteau fi citite şi de la treizeci de metri. Ele sunau astfel:

CELE ŞAPTE PRECEPTE

I ORICE MERGE PE DOUA PICIOARE E DUŞMAN
II ORICE MERGE PE PATRU PICIOARE SAU ARE ARIPI E PRIETEN
III NICI UN ANIMAL NU VA PURTA HAINE
IV NICI UN ANIMAL NU VA DORMI ÎNTR-UN PAT
V NICI UN ANIMAL NU VA BEA ALCOOL
VI NICI UN ANIMAL NU VA UCIDE UN ALT ANIMAL
VII TOATE ANIMALELE SÎNT EGALE

Totul era, foarte îngrijit scris şi, în afara faptului că "prieten" fusese scris "preiten" şi că unul dintre s-uri fusese desenat invers, ortografia era corectă de la un cap la altul.

Snowball citi cu voce tare pentru celelalte animale. Toate aprobară din cap, într-un consens exemplar, iar acelea mai inteligente începură pe loc să memoreze Preceptele.

— Şi acum, tovarăşi, zise Snowball, aruncînd pe jos bidineaua — la cîmpul cu fîn! Să facem o problemă de onoare din a strînge recolta mai repede decît Jones şi oamenii lui.

Dar, în acel moment, cele trei vaci, care nu păruseră în apele lor de cîtva timp, scoaseră un muget puternic. Nu fuseseră mulse de douăzeci şi patru de bre şi ugerele lor stăteau să plesnească. După un moment de gîndire, porcii trimiseră după găleți şi mulseră vacile cu destulă îndemînare, copitele lor fiind bine adaptate pentru această operație. Nu după mult timp apărură cinci găleți de lapte smîntînos cu spumă, la care multe dintre animale se uitau cu un interes considerabil.

— Ce-o să se întîmple cu tot laptele ăsta? întrebă cineva.

— Jones punea uneori din el în terciul nostru, zise una dintre găini.

— Lăsați laptele, tovarăşi! strigă Napoleon, aşezîndu-se în fața găleților. Se va avea în vedere acest lucru. Recolta este mai importantă. Tovarăşul Snowball vă va conduce acolo. Eu o să vă urmez în cîteva minute. Înainte, tovarăşi! Fînul aşteaptă!

Şi astfel, animalele porniră în grup către cîmpul cu fîn ca să înceapă recoltarea, iar seara, la întoarcere, observară că laptele dispăruse.

Capitolul III

Cîtă năduşeală şi cîtă trudă cheltuiră ca să strîngă fînul! Dar eforturile lor fură din plin răsplătite, recolta fiind un succes şi mai mare decît speraseră.

Uneori munca era grea; uneltele fuseseră proiectate pentru oameni şi nu pentru animale şi era un mare pas înapoi faptul

că nici un animal nu eră capabil să folosească vreo unealtă care i-ar fi cerut să stea pe labele din spate. Dar porcii erau atît de inteligenți, încît găseau cîte o soluție pentru orice greutate. Cît despre cai, aceştia cunoşteau fiecare colțişor al cîmpului şi, de fapt, înțelegeau mult mai bine decît Jones şi oamenii lui ce sînt acelea cositul şi greblatul, în realitate, porcii nu munceau, dar le conduceau şi le supravegheau pe celelalte animale. Avînd cunoştințe superioare, era natural ca ei să-şi asume răspunderea. Boxer şi Clover se înhămau singuri la coasă şi la greblă — în zilele acelea, nimeni nu avea nevoie de frîie şi hățuri — şi se opinteau de jur împrejurul cîmpului, cîte un porc umblînd mereu în urma lor şi îndemnîndu-i: "Diiiii-ăăă, tovarăşe!" sau: "Hooo, prrr, înapoi, tovarăşe!", după cum era cazul. Şi fiecare animal, pînă la cel mai umil, muncea la întorsul sau strînsul fînului. Pînă şi rațele şi găinile mergeau încoace şi încolo, toată ziua, prin soare, purtînd firişoare de fîn în ciocuri. În final, recoltarea se sfîrşi cu două zile mai repede decît le luase de obicei lui Jones şi oamenilor lui. Mai mult decît atît, era cea mai mare recoltă pe care o cunoscuse ferma. Nu exista nici o pierdere de nici un fel; găinile şi rațele, cu ochii lor pătrunzători, strînseseră pînă la ultimul fir. Şi nici un animal de la fermă nu furase mai mult de o gură de fîn.

În toată vara aceea, munca la fermă se desfăşură cu exactitate de ceasornic. Animalele erau fericite, aşa cum nu-şi închipuiseră niciodată că ar fi putut ajunge. Fiecare gură de hrană era o plăcere deosebită, acum, cînd era cu adevărat propria lor hrană, produsă de ele însele şi pentru ele însele, nu împărțită de vreun stăpîn zgîrcit. Odată plecate ființele omeneşti parazitare, acei buni-de-nimica, toată lumea avea mai mult de mîncare. Era şi mai mult timp de odihnă, deşi animalele nu aveau experiență. Se loviră de multe greutăți — de exemplu, spre sfîrşitul anului, după ce recoltară grîul, trebuiră să zdrobească spicele în maniera antică şi să împrăştie pleava suflînd peste ea, din moment ce nu exista maşină de treierat la fermă — dar porcii, cu inteligența lor şi

Boxer, eu muşchii lui formidabili ieşeau întotdeauna din încurcătură. Boxer era obiectul admirației tuturor. El muncise din greu încă de pe vremea lui Jones, dar acum parcă ar fi fost trei cai, nu unul; erau zile cînd întreaga muncă de la fermă părea că se reazemă pe umerii lui puternici. Din zori şi pînă în noapte, el trăgea şi împingea şi se afla mereu acolo unde munca era mai grea. Făcuse o înțelegere cu unul dintre cocoşii tineri să-l trezească dimineața cu jumătate de oră înaintea celorlalte animale şi se prezenta voluntar la cîte o corvoadă care se dovedea necesară înainte de începutul zilei de muncă obişnuite. Răspunsul lui la orice problemă şi la orice impediment era: "O să muncesc mai mult!" — şi pe acesta îl adoptase ca deviză personală.

Dar fiecare muncea după capacitatea sa. Găinile şi rațele, de exemplu, salvară cinci duble de grîu la recoltare, strîngînd boabele rătăcite. Nimeni nu fură, nimeni nu avu de comentat asupra rațiilor, jar certurile, înțepăturile şi gelozia, care fuseseră trăsăturile fireşti ale vieții dinainte, dispăruseră aproape cu totul. Nimeni nu se eschivă — sau aproape nimeni. Mollie, ce-i drept, nu se putea scula dis-de-dimineață şi căpătă obiceiul de a părăsi lucrul mai devreme, pe motiv că-i intrase o piatră în copită. Şi purtarea pisicii avea ceva ciudat: se observă curînd că atunci cînd era de muncit, pisica nu putea fi găsită. Dispărea ore întregi şi apoi reapărea la mese sau seara, după ce munca se terminase, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Dar venea întotdeauna cu nişte scuze atît de convingătoare şi torcea atît de plină de afecțiune, încît era imposibil să nu crezi în bunele ei intenții. Bătrînul Benjamin, măgarul, părea complet neschimbat, încă de la Revoluție. Îşi făcea munca în acelaşi fel, încăpățînat şi lent, cum o făcuse şi pe vremea lui Jones, fără să se eschiveze, dar şi fără să se prezinte voluntar la vreo muncă suplimentară. Despre Revoluție şi despre rezultatele ei nu-şi exprima nici o părere. Cînd era întrebat dacă nu era acum mai fericit, cînd Jones fusese alungat, el spunea doar atît: "Măgarii au o viață lungă.

Nici unul dintre voi n-a văzut un măgar mort" —- iar celelalte animale se mulțumeau cu acest răspuns enigmatic.

Duminica nu se lucra. Micul dejun se lua cu o oră mai tîrziu decît de obicei şi, după aceea, avea loc o ceremonie organizată, fără excepție, în fiecare săptămînă. Mai întîi se ridica drapelul: S.nowball găsise, în încăperea cu hamuri, o față de masă verde şi veche, de-a doamnei Jones, şi vopsise pe ea, cu alb, o copită şi un corn. Aceasta era înălțată pe catargul din grădina casei în fiecare duminică dimineața. Drapelul era verde, explica Snowball, pentru a reprezenta cîmpiile verzi ale Angliei, în timp ce copita şi cornul simbolizau viitoarea Republică a Animalelor care avea să se nască după înlăturarea definitivă a speței umane. Odată arborat drapelul, toate animalele mărşăluiau către hambarul cel mare, pentru o adunare cunoscută sub numele de Şedință. Aici se planifica munca din săptămîna următoare, iar rezoluțiile erau supuse discuției şi dezbătute. Întotdeauna porcii erau cei care-puneau în discuție rezoluțiile. Celelalte animale înțeleseseră cum se vota, dar nu se puteau gîndi să propună vreo hotărîre. Snowball şi Napoleon erau de departe cei mai activi în dezbateri. Dar se putea observa că aceştia doi nu erau niciodată de acord: indiferent ce propunere făcea unul dintre ei, celălalt automat se opunea. Chiar şi cînd se hotărî — un lucru la care, în principiu, nimeni nu se putea opune — să se rezerve o mică păşune împrejmuită, în spatele livezii, ca loc de odihnă pentru animalele care treceau de vîrsta muncii, se iscă o dezbatere furtunoasă asupra vîrstei corecte de retragere la pensie a fiecărei specii de animale. Şedință se termina, întotdeauna, cu intonarea imnului *Animale din Anglia,* iar după-amiaza era program de recreere. Porcii îşi rezervaseră încăperea pentru hamuri drept sediu. Aici, seara, ei studiau fierăria, tîmplăria şi alte arte necesare, din cărți pe care le aduseseră din casă. Snowball se ocupa, de asemenea, cu organizarea celorlalte animale în ceea ce el numea Comitete de Animale. La acest lucru era neobosit: astfel se constituiră Comitetul pentru Producția de Ouă la găini, Liga Cozilor

Curate la vaci, Comitetul de Reeducare a Tovarăşilor Sălbatici — obiectivul acestuia era să domesticească şobolanii şi iepurii de cîmp —, Mişcarea pentru O Lînă Mai Albă la oi şi diferite altele, pe lîngă inițierea unor cursuri de alfabetizare. În total, aceste proiecte se dovediră nişte eşecuri. Tentativa de a domestici ființele sălbatice, de exemplu, eşuă apfoape imediat: acestea continuară să se comporte aproape la fel ca mai înainte şi, cînd fură tratate cu generozitate, nu făcură altceva decît să profite. Pisica se înscrise în Comitetul de Reeducare şi se arătă foarte activă o vreme. Într-o zi, cineva o văzu stînd pe un acoperiş şi vorbind cîtorva vrăbii care se țineau, însă, la o distanță sigură de ea: le spunea că toate animalele erau acum tovarăşe şi că oricare vrabie, dacă ar fi dorit, ar fi putut veni să se aşeze pe laba ei; dar vrăbiile păstrară distanța.

Cursurile de alfabetizare, totuşi, avură un mare succes. Pînă spre toamnă, aproape fiecare animal de la fermă ştia carte într-o oarecare măsură. În ceea ce-i priveşte pe porci, ei puteau deja citi şi scrie perfect. Cîinii învățară să citească destul de bine, dar nu arătau interes în a citi şi altceva în afara celor Şapte Precepte. Muriel, capra, citea ceva mai bine decît cîinii şi uneori, seara, le citea celorlalte animale din fragmente de ziare pe care le găsea în grămada de gunoi. Benjamin putea citi la fel de bine ca oricare porc, dar niciodată nu-şi dezvăluia posibilitățile, repetînd mereu că, din cîte ştia el, nu exista nimic demn de a fi citit. Clover învăță întregul alfabet, fără a putea, însă, construi cuvinte. Boxer nu putu trece de litera D: ştia să deseneze pe A, B, C şi D în nisip, cu copita lui mare, dar apoi stătea şi privea fix la acele litere, cu urechile date pe spate, uneori Scuturîndu-şi smocurile de păr de pe frunte şi încerca din toate puterile lui să-şi aducă aminte ce mai urma, fără să reuşească, însă, niciodată. În mai multe rînduri, într-adevăr, el izbuti să învețe pe E, F, G şi H, dar, pînă ajungea să le ştie, se dovedea ca uitase pe A, B, C, D. În cele din urmă, se declară mulțumit cu primele patru litere, pe care le scria o dată sau de două ori pe zi, pentru a-şi împrospăta memoria. Mollie refuză să învețe altceva afară de

cele şase litere care-i compuneau propriul nume. Pe atestea le construia din bucăţele de nuia, apoi le împodobea cu o floare sau două şi se plimba în jurul lor, admirîndu-le.

Nici un alt animal de la fermă nu putu trece de litera A. Se descoperi, de asemenea, că animalele mai proaste, cum erau oile, găinile şi raţele, nu fuseseră în stare nici măcar să înveţe pe dinafară cele Şapte Precepte. După multă gîndire, Snowball declară că Preceptele puteau, într-adevăr, fi reduse la o singură lozincă, şi anume:

PATRU PICIOARE BINE, DOUĂ PICIOARE RĂU

Aceasta, zicea el, conţinea principiul esenţial al Animalismului. Oricine prindea lozinca în profunzime avea să fie păzit de influenţele omeneşti. Păsările avură obiecţii la început, de vreme ce se părea că şi ele aveau două picioare, dar Snowball le demonstră că nu era aşa:

— Aripa unei păsări, tovarăşă, zise el, este un organ de propulsie şi nu de manipulare. De aceea, ea trebuie privită ca picior. Semnul distinctiv al Omului este *mîna,* instrumentul cu care el săvîrşeşte tot răul.

Păsările nu pricepură lunga demonstraţie a lui Snowball, dar îi acceptară explicaţia şi toate animalele mai umile se puseră pe lucru pentru a învăţa pe dinafară noul slogan.

"PATRU PICIOARE BINE, DOUĂ PICIOARE RĂU" fu scris pe peretele din fund al hambarului, deasupra celor Şapte Precepte şi cu litere mai mari. Odată învăţată pe dinafară, oile dovediră o mare plăcere pentru această lozincă; ori de cîte ori stăteau întinse pe cîmp, începeau toate să behăie: "Patru picioare bine, două picioare rău! Patru picioare bine, două picioare rău!" — şi continuau astfel ore întregi, fără să obosească deloc. Napoleon nu arătă nici un interes în Comitetele lui Snowball. El.afirmă că educaţia celor tineri era mai importantă decît orice s-ar fi putut face pentru cei deja adulţi. Se întîmplase ca şi Jessie şi Bluebell să fete imediat după recoltarea finului, dînd naştere, în total, la nouă căţei

voinici. Imediat după înțărcarea acestora, Napoleon îi luă de lîngă mamele lor, spunînd că el însuşi îşi asuma răspunderea educării lor. Îi duse undeva, sus, într-o încăpere la care nu se putea ajunge decît pe o scară, din camera cu hamuri, şi acolo îi ținu într-o asemenea izolare, încît restul fermei şi uită, în curînd, de existența lor.

Misterul destinației laptelui se limpezi şi el: era amestecat zilnic în terciul porcilor. Merele timpurii tocmai se coceau şi iarba din livadă era aşternută cu fructe date jos de vînt. Animalele socotiră ca pe un lucru de la sine înțeles că acele mere urmau să fie împărțite în mod egal; şi totuşi, într-una din zile se dădu ordinul ca toate fructele date jos de vînt să fie adunate şi duse în camera cu hamuri pentru folosința porcilor. La acest lucru, unele dintre celelalte animale murmurară, dar în zadar. Toți porcii se arătară cu totul de acord asupra acestei probleme, inclusiv Snowball şi Napoleon. Squealer veni să dea explicațiile necesare:

— Tovarăşi, strigă el, doar nu vă imaginați, sper, că noi, porcii, facem asta din spirit de egoism şi ca privilegiu? Multora dintre noi, de fapt, nici nu ne plac laptele şi merele. Nici mie nu-mi plac. Singurul motiv pentru care luăm aceste lucruri este acela de a ne păstra sănătatea. Laptele şi merele — ştiința, tovarăşi, a dovedit asta — conțin substanțe absolut necesare existenței sănătoase a unui porc. Noi, porcii, lucrăm cu creierul. Întreaga conducere şi organizare a acestei ferme depind de noi. Zi şi noapte veghem la bunăstarea voastră. Pentru *voi* bem noi acel lapte şi mîncăm acele mere. Ştiți ce s-ar întîmpla dacă noi, porcii, am da greş în datoria ce o avem? Jones s-ar întoarce înapoi! Da, Jones ar veni înapoi! Cu siguranță, tovarăşi, zbieră Squealer aproape rugător, țopăind dintr-o parte în alta şi dînd din coadă, cu siguranță că nu există nimeni printre voi care ar vrea să-l vadă pe Jones întors înapoi?!

Acum, dacă exista un lucru de care animalele erau mai mult decît sigure, acela era că nu-l voiau pe Jones înapoi. Dacă problema se punea în această lumină, nu mai aveau ce

spune: importanța faptului de a-i ține pe porci sănătoşi era mai mult decît evidentă. Aşa încît se hotărî, fără alte discuții, ca laptele şi merele căzute din pom din cauza vîntului, ca şi cea mai mare parte a recoltei de mere, cînd se coceau, să fie puse deoparte exclusiv pentru porci.

Capitolul IV

Pînă la sfîrşitul verii, ştirile despre ceea ce se petrecuse la Ferma Animalelor se răspîndiseră în jumătate din țară. În fiecare zi, Snowball şi Napoleon tri-miteau în afară stoluri de porumbei cu instrucțiuni să se amestece printre animalele fermelor vecine, să le spună povestea Revoluției şi să le învețe melodia de la *Animale din Anglia.*

În tot acest timp, domnul Jones se aținuse pe la barul "Leul Roşu" din Willingdon şi se plînsese, oricui stătuse să-l asculte, de monstruoasa nedreptate pe care o suferise, de a fi fost alungat de pe proprietatea lui de o mînă de animale ticăloase. Ceilalți fermieri îl înțelegeau, în principiu, dar la început nu-l ajutară prea mult. În sufletul lui, fiecare se întreba în taină dacă nu ar fi putut, cumva, transforma ghinionul lui Jones în norocul său propriu. Se întîmpla, însă, că proprietarii celor două ferme vecine Fermei Animalelor erau permanent în relații proaste. Una dintre acestea, numită Foxwood, era o fermă mare, neîngrijită şi demodată, lărgită încă şi mai mult de terenul împădurit, cu păşunile distruse şi gardurile într-o condiție mizerabilă. Proprietarul ei, domnul Pilkington, era un fermier-gentleman nepăsător, care îşi petrecea mai tot timpul pescuind sau vînînd, în funcție de sezon.

Cealaltă fermă, numită Pinchfield, era mai mică şi mai bine întreținută. Proprietarul ei era un oarecare domn Frederick, om aspru şi viclean, amestecat mereu în acțiuni judiciare şi renumit pentru faptul că făcea afaceri complicate. Aceştia doi se duşmăneau unul cu celălalt atît de mult, încît era foarte

greu pentru ei să cadă la orice înțelegere, chiar dacă îşi apărau interesele. Cu toate acestea, amîndoi erau foarte speriați de rebeliunea de la Ferma Animalelor şi foarte grijulii în a-şi împiedica propriile animale să afle prea multe despre ea. La început, se prefăcuseră a rîde disprețuitor la ideea că animalele conduceau singure o fermă. Toată chestia avea să se sfîrşească în două săptămîni, spuneau ei. Tot ei lansară zvonul că animalele de la Ferma "Conacul" — insistau să o numească Ferma "Conacul" căci nu puteau tolera numele Ferma Animalelor — se băteau întruna între ele şi, de asemenea, că aveau să moară de foame foarte curînd. După ce timpul trecu, însă, şi se văzu limpede că animalele nu muriseră de foame, Frederick şi Pilkington îşi schimbară placa şi începură să vorbească despre cumplitele orgii care înfloreau acum la Ferma Animalelor. Se dezvălui că animalele de acolo practicau canibalismul, că se torturau unul pe celălalt cu potcoave de fier încălzite la roşu şi că îşi posedau femelele în comun. Acesta era rezultatul răzvrătirii împotriva legilor Naturii, spuneau Frederick şi Pilkington.

Cu toate acestea, asemenea poveşti nu erau niciodată crezute pe de-a întregul. Zvonuri despre o fermă minunată, de unde oamenii fuseseră alungați, iar animalele îşi conduceau singure treburile, continuară să circule în forme vagi şi modificate; în anul acela, un val de rebeliune traversă provincia. Tauri care, pînă atunci, fuseseră docili deveniră sălbatici, oile călcară în picioare gardurile vii şi devorară trifoiul, vacile răsturnară găleţile cu lapte, caii de vînătoare refuzară să mai sară gardurile şi îşi azvîrliră călăreții de partea cealaltă. Mai mult decît orice, melodia şi chiar cuvintele *Animalelor din Anglia* deveniră cunoscute peste tot. Se răspîndiseră cu o viteză uimitoare. Oamenii nu-şi putură ascunde furia auzind acest cîntec, deşi pretindeau că ar fi fost, pur şi simplu, idiot. Nu puteau înțelege, spuneau ei, cum de animalele însele se aduceau în stare de a cînta asemenea prostii jalnice. Orice animal care era surprins cîntîndu-l primea pe loc cîteva bice. Şi totuşi, cîntecul nu putu fi

reprimat. Mierlele îl fluierau din gardurile vii, porumbeii îl gungureau de pe ulmi, încît ajunse pînă în tumultul fierăriilor şi in sunetul clopotelor din biserici. Şi, cînd oamenii îl ascultară, îi cuprinse un tremur tainic, auzind în el profeția judecății lor viitoare.

La începutul lui octombrie, cînd grîul fusese secerat şi depozitat, iar o parte deja vînturat de pleavă, un stol de porumbei sosi în vîrtejuri prin aer şi se lăsă jos, în curtea Fermei Animalelor, în cea mai cumplită stare de agitație. Jones şi toți oamenii lui, plus alți vreo şase de la Foxwood şi de la Pinchfield, intraseră pe poarta cu cinci drugi şi se apropiau pe drumul de căruțe care ducea spre fermă. Toți aveau ciomege, cu excepția lui Jones, care mergea în față, cu o puşcă în mîini. Era evident că voiau să încerce să recucerească ferma. Acest lucru fusese prevăzut de multă vreme şi toate pregătirile fuseseră făcute. Snowball, care studiase o carte veche a campaniilor lui Iuîiu Cezar, găsită în casă, avea ca sarcină operațiunile de apărare. El îşi dădu ordinele repede şi, în cîteva minute, fiecare animal se găsea la locul lui. În timp ce oamenii se apropiau de clădirile fermei, Snowball dădu semnalul primului atac. Toți porumbeii, în număr de treizeci şi cinci, începură să zboare încoace şi încolo pe deasupra capetelor oamenilor şi să arunce excremente pe ei de la semi-înălțime; şi, în timp ce oamenii erau ocupați cu asta, gîştele, care stătuseră ascunse după gardul viu, se năpustiră afară şi îi ciupiră dureros de gambele picioarelor. Totuşi, asta era doar o mică manevră de hărțuiala, menită să provoace o oarecare dezordine printre duşmani; oamenii alungară cu uşurință gîştele, lovindu-le cu ciomegele. Atunci, Snowball dădu drumul celei de-a două linii de atac. Muriel, Benjamin şi toate oile, cu Snowball în frunte, năvăliră înainte, îi împinseră şi-i îmbrînciră pe oameni din toate părțile, în timp ce Benjamin se întorcea şi-i plesnea cu copitele lui mici. Dar, o dată în plus, oamenii, cu ciomegele şi cu bocancii lor țintuiți, se dovediră prea tari pentru ei; şi, deodată, la un guițat al lui Snowball,

care era semnalul de retragere, toate animalele se întoarseră şi o zbughiră pe poartă în curte.

Oamenii scoaseră un strigăt de victorie. Îşi văzuseră, aşa credeau ei, duşmanii puşi pe fugă şi-i urmăriră în dezordine. Asta era exact ceea ce intenționase Snowball. Odată bine intrați în curte, cei trei cai, cele trei vaci şi restul porcilor, care stătuseră în ambuscadă la grajdul vacilor, săriră brusc în spatele oamenilor, tăindu-le retragerea. Atunci, Snowball dădu semnalul atacului. El însuşi se năpusti direct spre Jones. Acesta îl văzu venind, ridică puşca şi trase. Alicele lăsară dungi însîngerate pe spinarea lui Snowball, iar o oaie căzu moartă. Fără să se oprească nici o clipă, Snowball, cu cele o sută de kilograme ale lui, se aruncă în picioarele lui Jones. Jones se trezi proiectat pe o grămadă de bălegar, iar puşca îi zbură din mani. Dar spectacolul cel mai teribil îl oferi Boxer, care se ridica pe picioarele din spate şi lovea ca un armăsar cu copitele lui enorme potcovite cu fier. Prima lui lovitură căzu în capul unui grăjdar de la Foxwood, care se întinse fără viață în noroi. Văzînd asta, oamenii îşi aruncară ciomegele şi încercară să fugă. Panica puse stăpînire pe ei şi, în clipa următoare, se aflau cu toate animalele pe urmele lor, fugăriți în jurul curții, luați în coarne, loviți, muşcați, călcați în picioare. Nu rămase nici un animal de la fermă care să nu se răzbune pe ei după felul său. Pînă şi pisica îşi dădu drumul brusc de pe un acoperiş pe umerii unui văcar şi-şi înfipse ghearele în gîtul lui, la care acela urlă înspăimîntător. Într-un moment cînd poarta era liberă, oamenii fură fericiți să poată fugi afară din curte şi să se grăbească spre drumul principal.. Şi astfel, după cinci minute de la invazia lor, se aflau într-o retragere ruşinoasa pe acelaşi drum pe care veniseră, cu un cîrd de gîşte gîgîind în urma lor şi ciupindu-i de gambele picioarelor tot timpul. Toți oamenii fugiseră, în afară de unul. Întors în curte, Boxer îl mîngîie cu copita pe grăjdarul care zăcea cu fața în jos în noroi, încercînd să-l întoarcă. Băiatul nu se mişca.

— E mort, zise Boxer întristat. Nu voiam să fac aşa ceva. Am uitat că port potcoave de fier. Cine o să creadă că n-am făcut-o intenționat?

— Fără sentimentalisme, tovarăşe! strigă Snowball, din ale cărui răni sîngele încă mai picura. Războiul e război. Singurul om bun e omul mort.

— Dar nu vreau deloc să iau viața nimănui, nici chiar viața unui om, repetă Boxer şi ochii i se umplură de lacrimi.

— Unde e Mollie? exclamă cineva.

Mollie, într-adevăr, lipsea. În prima clipă, toți se alarmară; se temeau că oamenii ar fi putut să-i facă vreun rău, sau chiar s-o fi luat cu ei. Pînă la urmă, totuşi, o găsiră ascunsă în staulul ei, cu capul înfundat în fînul din iesle. Fugise imediat după ce se trăsese cu puşca. Şi, cînd celelalte animale se întoarseră din căutarea ei, descoperiră că grăjdarul care, de fapt, fusese doar buimăcit, îşi revenise deja şi fugise.

Animalele se adunară acum la un loc, în cea mai teribilă stare de agitație, fiecare povestind cu voce cît mai tare propriile fapte de vitejie în luptă. Imediat se ținu o celebrare improvizată a victoriei. Fu înălțat drapelul şi *Animale din Anglia* cîntat de cîteva ori, apoi oaia ucisă fu înmormîntată cu funeralii solemne, iar un arbust plantat pe mormîntul ei. În fața gropii, Snowball ținu un scurt discurs, accentuînd necesitatea ca animalele să fie gata să-şi dea viața pentru Ferma Animalelor, dacă acest lucru ar fi fost necesar.

Hotărîră apoi, în unanimitate, să creeze o decorație militară, "Erou-Animal, Clasa întîi", conferită atunci şi acolo lui Snowball şi lui Boxer. Aceasta consta dintr-o medalie de bronz — în realitate, nişte alămuri pentru cai găsite în camera cu hamuri — care să fie purtată duminicile şi în zilele de sărbătoare. Se institui, de asemenea, şi "Erou-Animal, Clasa a Doua", conferită postum oii moarte.

O mulțime de discuții se înyîrtiră în jurul întrebării cum să fie numită bătălia. În final, se numi Bătălia de la Grajdul Vacilor, de vreme ce de acolo pornise ambuscada. Puşca domnului Jones fu găsită zăcînd în noroi şi, cum se ştia că

exista o rezervă de muniție în casă, se hotărî ca pușca să fie așezată în picioare la baza catargului, drept piesă de artilerie și să se tragă cu ea de două ori pe an — o dată la doisprezece octombrie, aniversarea Bătăliei de la Grajdul Vacilor și altă dată în ziua de Sfîntul Ioan, aniversarea Revoluției.

Capitolul V

În timpul iernii, Mollie deveni tot mai dificilă. Întîrzia la muncă în fiecare dimineață, se scuza spunînd că dormise, prea mult și se plîngea de dureri misterioase, deși avea o poftă de mîncare excelentă. Folosea tot felul de pretexte ca să se sustragă de la muncă și să meargă la iazul cu apă, unde stătea prostește și se uita fix la propria-i reflectare în apă. Dar existau zvonuri și mai serioase. Într-una din zile, pe cînd Mollie se plimba voioasă prin curte, Scuturîndu-și coada lungă și mestecînd o gură de fîn, Clover o luă deoparte.

— Mollie, îi spuse ea, am ceva foarte serios de discutat cu tine. Azi-dimineață te-am văzut privind peste gardul care desparte Ferma Animalelor de Foxwood. Unul dintre oamenii domnului Pilkington stătea de partea cealaltă a gardului. Și eram destul de departe, dar sînt aproape sigură că am văzut treaba asta, el îți vorbea, iar tu i-ai permis să te mîngîie pe nas. Ce înseamnă asta, Mollie?

— N-a făcut așa ceva! Nu eram acolo! Nu-i adevărat! strigă Mollie, cabrîndu-se și jucînd în loc.

— Mollie, uită-te-n ochii mei! Îmi dai cuvîntul tău de onoare că omul nu te mîngîia pe nas?

— Nu-i adevărat! repetă Mollie, dar nu putu s-o privească pe Clover în ochi și, în clipa următoare, își luă tălpășița și plecă în galop spre cîmp.

Clover, însă, avu un gînd. Fără a spune nimic celorlalte, ea se duse la staulul lui Mollie și răvăși paiele cu copita. Ascunse

sub paie, găsi o grămăjoară de zahăr cubic şi mai multe panglici de diferite culori.

Trei zile după asta, Mollie dispăru. Timp de cîteva săptămîni, nu se ştiu nimic despre locul unde ar fi putut fi, dar apoi porumbeii raportară că o văzuseră de cealaltă parte a Willingdon-ului, înhămată la un docar elegant vopsit în roşu şi negru, care era oprit în fața unui local pxiblic şi că un om gras şi roşu la față, îmbrăcat cu pantaloni şi jambiere în carouri, care arăta a cîrciumar, o mîngîia pe nas şi-i dădea să mănînce zahăr. Părul îi fusese tuns proaspăt şi purta o panglică purpurie legată de smocul de pe frunte.

Părea să se simtă bine, aşa ziseră porumbeii. Nici unul dintre animale nu mai pomeni vreodată despre ea.

În ianuarie veni un frig rău, muşcător. Pămîntul era atît de tare că parcă ar fi fost de fier şi pe cîmp nu se putea face nimic. Se ținură numeroase Şedințe în hambarul cel mare, iar porcii se ocupau cu planificarea muncii în sezonul următor. Ajunsese să fie acceptat ca porcii, care erau de departe mai inteligenți decît celelalte animale, să decidă în toate problemele ce țineau de politica fermei, deşi hotărîrile lor trebuiau ratificate de o majoritate de voturi. Această organizare ar fi funcționat destul de bine dacă nu ar fi existat controversele dintre Snowball şi Napoleon. Aceştia doi erau în dezacord la fiecare problemă unde putea exista un dezacord. Dacă unul dintre ei propunea Însămînțarea unei suprafețe mai mari cu orz, celălalt cu siguranță cerea o suprafață mai mare cu ovăz şi, dacă unul din ei spunea că mai potrivit ar fi fost pentru varză cutare sau cutare cîmp, celălalt declara că locul respectiv nu era bun pentru altceva în afară de rădăcinoase. Fiecare îşi avea adepții lui şi se iscau unele dezbateri violente. La Şedințe, Snow-ball cîştiga adesea majoritatea prin discursurile sale strălucite, dar Napoleon se pricepea mai bine să-şi atragă sprijinitori în perioadele dintre Şedințe. Avea un succes deosebit cu oile. În ultima vreme, oile începuseră să behăie "Patru picioare bine, două picioare rău" şi cînd trebuia şi cînd nu trebuia şi adeseori întrerupeau Şedințele în acest

fel. Se remarcă, de asemenea, că aveau un talent deosebit să tot repete "Patru picioare bine, două picioare rău" în momentele fundamentale ale discursurilor lui Snowball. Acesta făcuse un studiu atent al cîtorva numere mai vechi din revista "Fermierul Crescător de animale", pe care le găsise în casă, şi venea cu o mulțime de planuri de inovații şi îmbunătățiri. Vorbea ca un savant despre canale de irigație pe cîmpuri, despre silozuri şi zguri alcaline şi concepuse o schemă complicată conform căreia fiecare animal îşi lăsa balega direct pe cîmp, în alt loc în fiecare zi, pentru a economisi munca de transport. Napoleon nu concepu nici un plan propriu, dar despre cele ale lui Snowball spunea calm că nu puteau avea nici un rezultat şi părea a fi în aşteptarea propriului său moment prielnic. Dar, dintre toate controversele lor, nici una nu se dovedi mai aprigă decît cea în legătură cu moara de vînt.

Pe păşunea cea lungă, nu departe de clădirile fermei, se afla o movilă care era punctul cel mai înalt al fermei. După ce studiase terenul, Snowball declară că acela era locul cel mai potrivit pentru o moară de vînt, care putea fi făcută să acționeze un dinam şi să dea astfel fermei lumină electrică. Aceasta urma să lumineze staulele şi să le încălzească pe timpul iernii şi, de asemenea, să alimenteze un ferăstrău electric circular, o maşină de tocat paie, alta de tăiat sfecla şi alta pentru mulsul electric. Animalele nu mai auziseră de aşa ceva înainte — pentru că ferma era de modă veche şi poseda numai maşinile cele mai primitive — şi ascultau cu uimire cum Snowball crea imagini de maşini fantastice care aveau să muncească în locul lor, în timp ce ele toate stăteau tolănite pe cîmp, după pofta inimii, sau se cultivau citind şi făcînd conversație.

În cîteva săptămîni, planurile lui Snowball pentru o moară de vînt erau gata. Detaliile mecanice fuseseră extrase, în principal, din trei cărți care aparținuseră domnului Jones — *O mie de lucruri utile de făcut în jurul casei, Fiecare om — propriul său zidar* şi *Electricitatea pentru începători.* Ca atelier,

Snowball folosise un staul care servise, în trecut, drept clocitoare şi avea o podea de lemn netedă, potrivită pentru a desena cu creta pe ea. El se închidea acolo uneori ore în şir. Cu broşurile menţinute deschise de nişte pietre, şi cu o bucată de cretă fixată între unghiile copitei, se mişca repede, într-un du-te-vino, trasînd linie după linie şi scoţînd mici scîncete de exaltare, încetul cu încetul, planurile crescuseră, devenind o masă complicată de pîrghii şi roţi dinţate, care acoperea jumătate din podea şi pe care celelalte animale o găsiră cu totul de neînţeles, dar foarte impresionantă. Toate veneau să se uite la desenele lui Snowball cel puţin o dată pe zi. Chiar şi găinile şi raţele veneau şi aveau dificultăţi în a nu călca pe semnele făcute cu creta. Numai Napoleon se ţinu deoparte. El. se declarase dintru început împotriva morii de vînt. Într-una din zile, totuşi, sosi pe neaşteptate să examineze planurile. Se plimbă grav de jur împrejurul staulului, privi fiecare detaliu al planurilor şi fornăi la ele o dată sau de două ori, apoi stătu puţin, contemplîndu-le cu coada ochiului; deodată, îşi ridică piciorul, urină peste planuri şi ieşi fără să scoată o vorbă. Întreaga fermă fu profund împărţită în problema morii de vînt. Snowball nu negă faptul că ridicarea ei urma să fie o întreprindere grea. Piatra trebuia scoasă din carieră şi asamblată în ziduri, apoi trebuiau făcute aripile şi, după aceea, procurate dinamuri şi cabluri. Dar Snowball nu spuse şi în ce mod urmau să fie procurate acestea. El susţinea că totul se putea face într-un an. Iar după aceea, declară el, atîta muncă avea să fie economisită, încît animalele nu ar mai fi trebuit să muncească decît trei zile pe săptămînă. Pe de altă parte, Napoleon argumentă că marea necesitate a momentului era mărirea producţiei de hrană şi că, dacă îşi pierdeau timpul cu moara, aveau să moară cu toţii de foame. Animalele se constituiră în două facţiuni, sub lozincile: "Votaţi pentru Snowball şi săptămîna de trei zile" şi, respectiv, "Votaţi pentru Napoleon şi ieslea plină".

Benjamin fu singurul animal care nu luă partea nici uneia dintre facţiuni. El refuză să cţeadă şi că hrana avea să se

înmulțească şi că moara avea să economisească efort. Cu sau fără moara de vînt, zicea el, viața avea să meargă aşa cum mergea dintotdeauna, adică prost.

În afara certurilor asupra morii de vînt, exista şi problema apărării fermei. Era limpede pentru toată lumea că, deşi oamenii fuseseră învinşi în Bătălia de la Grajdul Vacilor, ei puteau face o nouă încercare de a recuceri ferma şi de a-l reinstaură pe Jones. Cu atît mai mult aveau motive să procedeze astfel, cu cît vestea înfrîngerii lor se răspîndise în provincie şi făcuse animalele din fermele vecine mai îndărătnice ca niciodată.

Ca de obicei, Snowball şi Napoleon nu căzură de acord. După Napoleon, ceea ce trebuiau animalele să facă era să-şi procure arme de foc şi să învețe să le folosească. După Snowbalî, trebuiau să trimită tot mai mulți porumbei să ațîțe rebeliunea printre animalele din fermele vecine. Primul susținea că, dacă nu se puteau apăra, se expuneau să fie cucerite, celălalt argumenta că, dacă rebeliunea ar fi avut loc peste tot, ei nu ar mai fi avut nevoie să se apere. Animalele îl ascultau întîi pe Snowball, apoi pe Napoleon şi nu se puteau hotărî cine avea dreptate; în realitate, întotdeauna se trezeau de acord cu cel care vorbea în acel moment.

În cele din urmă, veni şi ziua cînd Snowball îşi definitivă planurile. La Şedința din duminica următoare, trebui supusă la vot problema dacă lucrul la moară urma să înceapă sau nu. După ce animalele se adunaseră în hambarul cel mare, Snowball se ridică şi, deşi întrerupt din timp în timp de behăitul oilor, îşi expuse motivele pentru care solicita construirea morii de vînt. Napoleon se ridică să răspundă şi spuse foarte calm că. moara de vînt era o prostie şi că el îi sfătuia pe toți să nu voteze pentru ea, apoi îndată se aşeză jos; abia dacă vorbise treizeci de secunde şi părea aproape indiferent ce efect avusese. La asta, Snowball sări în picioare şi, urlînd la oi să tacă, pentru că începuseră din nou să behăie, izbucni într-un apel pasionat în favoarea morii de vînt. Pînă atunci, simpatiile animalelor fuseseră aproape egal

împărțite, dar elocvența lui Snowball le cuceri într-o clipă. În fraze fierbinți, el descrise cum avea să arate Ferma Animalelor după ce munca înjositoare avea să fie luată de pe spinările tuturor animalelor. Imaginația lui depăşi acum cu mult maşinile electrice de tocat paiele şi de tăiat napii. Electricitatea, zise el, putea pune în mişcare maşini de treierat, pluguri, grape, nivelatoare de teren, secerătoare, legătoare de paie, pe lîngă alimentarea fiecărui staul cu lumină electrică, apă caldă şi rece şi încălzire electrică. Cînd termină de vorbit, nu mai exista nici un dubiu încotro aveau să se îndrepte voturile. Dar, exact în acel moment, Napoleon se ridică şi, aruncîndu-i lui Snowball o privire lungă şi ciudată, dintr-o parte, scoase un geamăt ascuțit cum nimeni nu-l mai auzise scoțînd.

La acest sunet se auzi un lătrat îngrozitor afară şi nouă cîini uriaşi, purtînd la gît benzi de bronz țintuite, intrară în fugă în hambar. Se îndreptară direct spre Snowball, care sări de la locul lui exact la timp ca să scape de fălcile lor. Într-o clipă, el țîşni afară, iar cîinii se luară după el. Prea uimite şi înfricoşate ca să mai vorbească, celelalte animale se înghesuiră la poartă să vadă urmărirea. Snowball alerga către păşunea cea lungă ce dădea în drum. Fugea cum numai un porc poate fugi, dar cîinii erau cu puțin în urma lui. Deodată alunecă şi tuturor le fu clar că-l prinseseră. Dar el țîşni din nou, fugind mai repede ca oricînd. Cîinii îl ajunseră din nou: unul dintre ei aproape că muşcă din coada lui Snowball, dar el şi-o strînse exact la timp. În cele din urmă, făcu un efort în plus şi, cu cîțiva centimetri avans, se strecură printr-o bortă în gard şi dispăru.

Tăcute şi îngrozite, animalele se tîrîră înapoi în hambar. După cîteva clipe, cîinii se întoarseră în goană. La început, nimeni nu fusese în stare să-şi închipuie de unde apăruseră creaturile acelea, dar dilema se limpezi în curînd: erau cățeii pe care Napoleon îi luase de la mamele lor şi îi crescuse separat. Deşi nu ajunseseră încă la maturitate, erau deja cîini uriaşi şi la fel de fioroşi la chip ca nişte lupi. Se țineau pe lîngă

Napoleon şi se vedea că dădeau din cozi către el în acelaşi fel în care ceilalţi cîini fuseseră învăţaţi să-i facă domnului Jones.

Napoleon, urmat de cîini, se urcă pe platforma înălţată pe podea, unde stătuse Seniorul mai demult şi de unde le vorbise animalelor. El anunţă că, de atunci înainte, Şedinţele de duminica dimineaţa aveau să iar sfîrşit. Nu erau necesare, zise el, şi iroseau timpul. Pe viitor, toate problemele legate de munca la fermă aveau să fie rezolvate de un comitet special de porci, prezidat de către el însuşi. Aceştia urmau să delibereze cu uşile închise şi apoi să le comunice şi celorlalte hotărîrile luate. Animalele urmau să se întrunească în continuare în dimineţile de duminică pentru a saluta drapelul, pentru a intona *Animale din Anglia* şi pentru a-şi primi ordinele pentru săptămîna următoare; dar nu aveau să mai aibă loc dezbateri.

În ciuda şocului pe care li-l provocase expulzarea lui Snowball, animalele fură consternate de acest anunţ. Mai multe dintre ele ar fi protestat dacă ar fi putut găsi argumentele potrivite. Chiar şi Boxer fu oarecum tulburat. El îşi dădu urechile pe spate, îşi scutură smocul de pe frunte de mai multe ori şi încercă să-şi pună ordine în gînduri; dar, pînă la sfîrşit, nu putu găsi nimic de spus. Cîţiva dintre porci, totuşi, se dovediră mai hotărîţi. Patru din ei, care stăteau în primul rînd, scoaseră guiţaturi ascuţite de dezaprobare şi toţi patru săriră în picioare şi începură să vorbească deodată. Dar, la un moment dat, cîinii din jurul lui Napoleon scoaseră nişte mîrîituri profunde, ameninţătoare şi porcii tăcură şi se aşezară la loc. Atunci, oile izbucniră într-o behăială asurzitoare cu "Patru picioare bine, două picioare rău", care continuă aproape un sfert de oră şi puse capăt oricăror şanse de discuţie.

După aceea, Squealer merse prin toată ferma să le explice animalelor noile dispoziţii.

— Tovarăşi, zise el, sînt convins că frecare, dintre animalele de aici apreciază sacrificiul făcut de tovarăşul Napoleon care şi-a asumat această muncă suplimentară. Nu vă închipuiţi, tovarăşi, că este o plăcere să conduci! Dimpotrivă, este o

profundă şi dificilă responsabilitate. Nimeni nu este mai convins ca tovarăşul Napoleon că toate animalele sînt egale. N-ar fi decît foarte fericit să vă lase. să luați singure hotărîrile. Dar uneori s-ar putea să luați hotărîri greşite, tovarăşi, şi atunci unde am ajunge? Dacă ați fi decis să-l urmați pe Snowball în absurditățile lui cu mori de vînt — pe Snowball care, aşa cum ştim astăzi, n-a fost altceva decît un criminal?

— Dar a luptat eroic în Bătălia de la Grajdul Vacilor, obiectă cineva.

— Eroismul nu e totul, zise Squealer. Loialitatea şi ascultarea sînt mai importante. Iar în ceea ce priveşte Bătălia de la Grajdul Vacilor, eu socot că o să vină o vreme cînd vom descoperi că rolul lui Snowball în ea a fost cu mult exagerat. Disciplină, tovarăşi, disciplină de fier! Iată cuvîntul de ordine astăzi. Un pas greşit şi duşmanii noştri vor fi peste noi. Sînteți siguri, tovarăşi, că nu-l vreți pe Jones înapoi?

O dată în plus acest argument se dovedi de neatacat. Sigur că animalele nu-l voiau pe Jones înapoi; dacă ținerea de dezbateri în diminețile de duminică era de natură să-l aducă înapoi, atunci dezbaterile trebuiau desființate. Boxer, care acum avusese timp să cugete la aceste lucruri, exprimă sentimentul general zicînd:

— Dacă tovarăşul Napoleon spune aşa, trebuie să fie adevărat. Şi, de atunci înainte, el adoptă şi lozinca "Napoleon are întotdeauna dreptate", în plus față de deviza lui personală "O să muncesc mai mult".

Pînă în acele zile, vremea se mai înmuiase şi arăturile de primăvară începuseră. Staulul unde Snowball îşi desenase planurile pentru moara de vînt fusese încuiat şi era de presupus că schemele fuseseră şterse de pe podea. În fiecare duminică dimineața animalele se adunau la ora zece în hambarul cel mare pentru a-şi primi ordinele pentru săptămîna următoare. Craniul bătrînului Senior, curățat acum de carne, fusese dezgropat din livadă şi aşezat pe un buştean la baza catargului, alături de puşcă. După înălțarea drapelului, animalele erau obligate să treacă într-o atitudine

respectuoasă, în şir indian, prin fața craniului, înainte de a intra în hambar. În acele zile nu mai stăteau cu toții la un loc, ca înainte. Napoleon, cu Squealer şi cu un alt porc, Minimus, care avea un talent remarcabil la compunerea de cîntece şi poeme, stăteau în față, pe platforma înălțată, iar cei nouă cîini tineri formau un semicerc în jurul lor; ceilalți porci stăteau în spate. Restul animalelor stăteau cu fața spre ei în hambarul propriu-zis. Napoleon citea cu voce tare ordinele pentru săptămînă, într-un mod brutal, soldățesc şi, după o singură intonare a *Animalelor din Anglia,* toate animalele plecau la treburile lor.

A treia duminică după alungarea lui Snowball, animalele fură oarecum surprinse să-l audă pe Napoleon anunțînd că moara de vînt avea să fie, totuşi, construită. El nu dădu nici un motiv de ce se răzgîndise, ci avertiză numai animalele că această lucrare în plus avea să însemne foarte multă muncă; se putea chiar să fie necesar să li se reducă rațiile. Planurile, însă, fuseseră pregătite pînă la ultimul amănunt. Un comitet special de porci se ocupase cu ele în ultimele trei săptămîni. Construirea morii de vînt, împreună cu alte îmbunătățiri, se aştepta să dureze doi ani.

În seara aceea, Squealer le explică, în particular, celorlalte animale că, de fapt, Napoleon nu se opusese morii de vînt. Dimpotrivă, el fusese cel care sprijinise ideea de la bun început, iar planurile desenate de Snpwball pe podeaua staulului clocitoarelor fuseseră, de fapt, furate dintre hîrtiile lui Napoleon. Moara de vînt era — iată adevărul — ideea proprie a lui Napoleon. De ce, atunci, întrebă cineva, vorbise el atît de violent împotriva morii? La asta, Squealer privi cu viclenie. Aceasta, zise el, fusese dibăcia tovarăşului Napoleon. El *păruse* doar a se opune morii de vînt, numai ca manevră pentru a-l înlătură pe Snowball care era un personaj periculos şi avea o influență nefastă. Acum, că Snowball fusese înlăturat, planul putea merge mai departe fără nici o piedică. Aceasta, zise Squealer, era ceea ce se numea strategie. El repetă de cîteva ori: "Strategie, tovarăşi, strategie!", sărind în

cerc şi dînd din coadă cu un rîs vesel. Animalele nu erau sigure ce însemna cuvîntul, dar Squealer era atît de convingător, iar cei trei cîini care din întîmplare îl însoţeau mîrîiau atît de ameninţător, încît acceptară explicaţia lui fără alte întrebări.

Capitolul VI

În tot cursul acelui an, animalele munciră ca sclavii; dar erau fericite cu munca lor; nu ocoleau nici un efort şi nici un sacrificiu, fiind conştiente că tot ceea ce făceau era în avantajul lor însele şi al celor din neamurile lor care aveau să vină după ele, şi nu pentru o mînă de oameni leneşi şi hoţi.

Toată primăvara şi toată vara munciră cîte şaizeci de ore pe săptămînă, iar în august Napoleon anunţă că avea să se lucreze şi în după-amiezele de duminică. Această muncă era strict voluntară, dar orice animal care absenta de la ea urma să aibă raţiile reduse la jumătate. Chiar şi aşa, se socoti necesar ca unele lucrări să fie lăsate nefăcute. Recolta fu un succes mai mic decît cu un an înainte şi două loturi, care urmau să fie însămînţate cu rădăcinoase comestibile la începutul verii, rămaseră în paragină, pentru că aratul nu se terminase la timp. Se putea deja întrevedea că iarna care venea avea să fie grea.

Moara de vînt ridică greutăţi neaşteptate. Ferma avea o carieră de calcar bună, iar nisip şi ciment se găsiseră în cantităţi mari într-o clădire secundară, aşa încît materialele de construcţie erau la îndemînă. Dar problema pe care, la început, animalele nu ştiură cum s-o rezolve fu aceea de a sparge piatra în bucăţi de mărime potrivită. Se părea că nu exista altă modalitate decît folosind tîrnăcopul şi drugul de fier pe care nici un animal nu le putea mînui, întrucît nici un animal nu putea sta pe picioarele din spate. Numai după săptămîni de eforturi inutile îi veni cuiva ideea salvatoare,

anume să folosească forța gravitației. Bolovani uriaşi, mult prea mari ca să fie folosiți aşa cum erau, zăceau peste tot la gura carierei. Animalele legară frînghii de ei şi, apoi, toate la un loc, vaci, cai, oi, orice animal care putea trage o frînghie — uneori, chiar şi porcii puneau umărul în momentele critice — îi trăgeau, cu o încetineală exasperantă, în sus pe pantă, pînă în vîrful carierei, de unde îi împingeau peste muchie, ca să se rostogolească şi să se sfărîme în bucăți la bază. Transportul pietrei, după ce era spartă, se făcea mult mai simplu: caii o cărau în căruță, oile cărau cîte un bloc, pînă şi Muriel şi Benjamin se înhămaseră la o trăsurică veche de guvernantă şi-şi făceau partea lor. Pînă spre sfîrşitul verii se strînsese o cantitate suficientă de pietre şi atunci începură lucrările de construcție, sub îndrumarea porcilor. Dar era o operație înceată şi laborioasă. Adeseori era nevoie de cîte o zi întreagă de eforturi epuizante pentru a trage cîte un singur bloc de piatră în vîrful carierei şi, uneori, cînd era împins peste margine, nu se spărgea. Nimic nu s-ar fi putut face fără Boxer, a cărui forță părea egală cu cea însumată a tuturor celorlalte animale. Cînd bolovanul începea să alunece şi animalele țipau disperate văzîndu-se trase în jos pe pantă, Boxer era întotdeauna cel care se opintea împotriva fringhiei şi oprea bolovanul. La vederea lui cum trăgea piatra în sus pe pantă, centimetru cu centimetru, avînd respirația accelerată, scurmînd pămîntul cu vîrfurile copitelor şi cu crupele lui mari ude de sudoare, toate animalele se umpleau de admirație. Clover îl avertiza uneori să fie atent să nu se extenueze, dar Boxer nu o asculta niciodată. Cele două lozinci ale lui — "O să muncesc mai mult" şi "Napoleon are întotdeauna dreptate" — i se păreau răspunsuri suficiente la toate problemele. Făcuse altă înțelegere cu cocoşul cel tînăr, să-l cheme dimineața cu trei sferturi de oră mai devreme. Iar în momentele lui libere, din care nu prea mai rămăseseră multe în ultima vreme, se ducea singur la carieră, alegea o încărcătură de pietre sparte şi o trăgea spre amplasamentul morii fără nici un ajutor.

Animalele trecură peste vara aceea destul de bine, în ciuda greutății muncii lor. Chiar dacă nu aveau mai multă hrană ca pe vremea lui Jones, măcar nu aveau nici mai puțin. Avantajul de a nu trebui să se întrețină decît pe ele şi de a nu trebui să întrețină şi cinci oameni extravaganți era atît de mare, încît ar fi fost nevoie de o mulțime de eşecuri ca să-l contrabalanseze. Şi, din multe puncte de vedere, felul animalelor de a face lucrurile era mai eficient şi economisea munca. O operație ca prăşitul, de exemplu, se putea face cu o temeinicie imposibilă la oameni. Şi iarăşi, cum acum nici un animal nu fura, nu mai era nevoie să fie împrejmuită păşunea de pămîntul arabil, ceea ce economisea o mulțime de efort în îngrijirea gardurilor vii şi a porților.

Totuşi, pe măsura trecerii verii, diferite lipsuri neprevăzute înainte începură să se facă simțite. Era nevoie de parafină, de cuie, de sfoară, de biscuiți pentru cîini şi de fier pentru potcoavele cailor şi nici unul din aceste obiecte nu putea fi produs la fermă. Mai tîrziu avea să fie nevoie de semințe şi de îngrăşăminte artificiale, pe lîngă diferite unelte şi, în sfîrşit, de maşinile pentru moara de vînt. Cum aveau să fie procurate toate acestea, nimeni nu-şi putea imagina.

Într-o duminică dimineața, cînd animalele se strînseră să-şi primească ordinele, Napoleon anunță că hotărîse o nouă politică. De atunci înainte, Ferma Animalelor avea să se angajeze în comerț cu alte ferme vecine; desigur, nu pentru vreun scop comercial, ci, pur şi simplu, pentru a obține unele materiale necesare în prima urgență. Nevoile morii de vînt trebuiau puse înaintea a orice altceva, zise el. Pentru acest scop, el făcea aranjamente ca să vîndă- un stog de fin şi o parte din recolta de grîu a anului curent, iar, mai tîrziu, dacă aveau să fie necesari şi mai mulți bani, aceştia urmau să fie procurați din vînzarea ouă-lor, care erau foarte căutate pe piața din Willingdon. Găinile, zise Napoleon, trebuiau să salute acest sacrificiu drept propria lor contribuție specială la construirea morii de vînt.

O dată în plus, animalele fură conştiente de o oarecare nelinişte. Să nu aibă niciodată nimic de-a face cu oamenii, niciodată să nu se angajeze în comerț, niciodată să nu se atingă de bani — oare nu fuseseră acestea printre cele dintîi rezoluții votate la acea primă Şedință triumfătoare, după alungarea lui Jones? Toate animalele îşi aminteau cum votaseră asemenea rezoluții; sau, cel puțin, credeau a-şi aminti. Cei patru porci tineri, care protestaseră cînd Napoleon abolise Şedințele, ridicară vocea timid, dar fură prompt reduşi la tăcere de *o* mîrîială înfiorătoare a cîinilor. Apoi, ca de obicei, oile izbucniră cu "Patru picioare bine, două picioare rău!" şi momentul penibil trecu. În cele din urmă, Napoleon îşi înălță copita pentru a face linişte şi anunță că toate pregătirile erau deja gata. Nu avea să fie nevoie ca vreunul dintre animale să vină în contact cu oamenii, ceea ce, evident, ar fi fost cu totul de nedorit. Intenționa să ia întreaga povară pe propriii săi umeri. Un oarecare, domn Whymper, avocat consultant în Willingdon, fusese de acord să acționeze ca intermediar între Ferma Animalelor şi lumea din afară şi avea să viziteze ferma în fiecare luni dimineața, pentru a-şi primi instrucțiunile. Napoleon îşi încheie discursul cu strigătul lui obişnuit: "Trăiască Ferma Animalelor!" şi, după ce se intonă *Animale din Anglia,* adunarea fu ridicată.

După aceea, Squealer făcu un tur al fermei şi puse memoria animalelor la încercare. El le asigură că rezoluția împotriva folosirii banilor şi a angajării în comerț nu fusese niciodată votată, nici măcar propusă. Era curată imaginație şi izvora, probabil, din minciunile răspîndite la început de către Snowball. Cîteva animale încă mai simțeau o oarecare îndoială, dar Squealer le întrebă cu viclenie:

— Sînteți siguri, tovarăşi, că n-ați visat, cumva, lucrul ăsta? Aveți vreo dovadă a unei asemenea rezoluții? Este ea scrisă. undeva?

Şi, cum era categoric adevărat că nimic de acest fel nu exista scris, animalele fură bucuroase că se înşelaseră.

În fiecare luni, domnul Whymper vizita ferma, aşa cum se aranjase. Era un om cu privirea şireată, mic de statură, purta favoriți şi era avocat consultant în afaceri mărunte, dar destul de ager la minte ca să realizeze, mai devreme decît oricine altcineva, că Ferma Animalelor avea nevoie de un intermediar şi că, în acest caz, comisioanele aveau să fie substanțiale. Animalele îl priveau, cu un soi de teamă, cum venea şi cum pleca; şi toate, la vederea lui Whymper, care stătea doar pe două picioare, dar primea ordine de la Napoleon, care stătea pe toate patru, se umpleau de mîndrie şi, în parte, iertau noile dispoziții. Relațiile lor cu specia omenească nu mai erau chiar aceleaşi ca înainte. Oamenii nu mai detestau Ferma Animalelor acum, cînd era prosperă; în realitate, o detestau mai tare ca niciodată. Orice om afirma, ca o profesiune de credință, că ferma avea să dea faliment mai devreme sau mai tîrziu şi, mai presus de toate, că moara de vînt avea să fie un eşec. Ei se întîlneau la cîrciumi şi-şi dovedeau unul altuia, cu ajutorul diagramelor, că moara de vînt fie avea să se prăbuşească, fie, dacă ar fi rămas în picioare, nu avea să funcționeze niciodată. Şi totuşi, în ciuda voinței lor, se născuse la ei un fel de respect pentru eficiența cu care animalele îşi organizau propriile lor treburi. Un simptom al acestui respect era faptul că începuseră să numească Ferma Animalelor cu numele ei şi încetaseră de a mai pretinde că se numea Ferma "Conacul". De asemenea, renunțaseră să-l mai ajute pe Jones care, şi el, renunțase să mai spere în primirea fermei înapoi şi plecase să se stabilească în altă parte a țării. Altfel decît prin mijlocirea lui Whymper, nu exista încă nici un contact între lumea din afară şi Ferma Animalelor, dar circulau zvonuri constante că Napoleon se pregătea să intre în afaceri concrete fie cu domnul Pilkington de la Foxwood, fie cu domnul Frederick de la Pinchfield — dar, după cum se putu remarca, niciodată cu amîndoi în acelaşi timp.

În acele zile, se întîmplă că porcii se mutară brusc în casă şi-şi făcură acolo reşedința. Din nou animalele părură a-şi aminti că o rezoluție fusese votată împotriva acestui lucru în

zilele de demult şi din nou Squealer reuşi să le convingă de contrariu. Era absolut necesar ca porcii, zise el, care erau creierele fermei, să aibă un loc liniştit unde să lucreze. De asemenea, se potrivea mai bine funcției Conducătorului — pentru că, de curînd, începuse să vorbească despre Napoleon intitulîndu-1 Conducător — să trăiască într-o casă decît într-o simplă cocină. Totuşi, unele animale se tulburară auzind că porcii nu numai că-şi luau mesele în bucătărie şi foloseau salonul ca loc de recreere, dar şi dormeau în paturi. Boxer trecu peste acest lucru ca de obicei, cu "Napoleon are întotdeauna dreptate", dar Clover, care parcă îşi amintea o reglementare împotriva folosirii paturilor, se duse la capătul hambarului şi încercă să descifreze cele Şapte Precepte înscrise acolo. Dar, văzînd că nu era în stare să citească literele decît separat, o chemă pe Muriel.

— Muriel, îi spuse ea, citeşte-mi al Patrulea Precept. Nu spune ceva de genul să nu se doarmă niciodată în paturi?

Cu o oarecare greutate, Muriel i-l silabisi:

— Zice: "Nici un animal nu va dormi într-un pat *cu aşternuturi",* anunță ea într-un tîrziu.

Destul de ciudat, dar Clover nu-şi amintea ca al Patrulea Precept să fi menționat aşternuturile. Din moment, însă, ce era acolo, pe perete, probabil că aşa era. Iar Squealer care, din întîmplare, tocmai trecea în momentul acela, însoțit de doi sau trei cîini, putu pune întreaga dilemă în lumina sa potrivită.

— Înseamnă că ați auzit, tovarăşi, zise el, că noi, porcii, dormim acum în paturile din casă. Şi de ce nu? Doar n-ați crezut, sper, că a existat vreodată vreo reglementare împotriva *paturilor?* Un pat nu înseamnă altceva decît un loc unde se doarme. Un strat de paie într-un staul este un pat, la urma urmei. Reglementarea era împotriva *aşternuturilor,* care sînt o invenție omenească. Noi am îndepărtat aşternuturile de pe paturile din casă şi dormim între cuverturi. Şi ce paturi confortabile sînt! Dar nu sînt mai comode decît ne este nouă necesar, vă pot asigura, tovarăşi, cu toată munca intelectuală pe care trebuie s-o facem în ziua de azi. Doar nu vreți să ne

privați de odihnă, nu-i aşa, tovarăşi? Doar nu vreți să fim atît de obosiți încît să nu ne mai achităm de toate îndatoririle noastre? Sînteți siguri că nu vreți să-l vedeți din nou pe Jones?

Animalele îl liniştiră imediat asupra acestui punct şi fiu se mai vorbi nimic despre porcii care dormeau în paturile din casă. Iar cînd se anunță, după cîteva zile, că, de atunci înainte, porcii urmau să se trezească o oră mai tîrziu dimineața față de celelalte animale, nici Ia acest lucru nu apăru nici o obiecție.

La începutul toamnei, animalele erau obosite, dar fericite. Avuseseră un an greu, iar după vînzarea unei părți din fîn şi din grîu, rezervele de hrană pentru iarnă nu rămăseseră deloc prea mari, dar moara de vînt compensa totul. Era acum pe jumătate construită. După seceriş, urmă o perioadă de vreme bună şi uscată şi animalele trudiră mai mult ca niciodată, gîndind că aveau şi de ce să se opintească toată ziua înainte şi înapoi cu blocuri de piatră dacă, făcînd acest lucru, mai puteau ridica pereții cu încă un metru. Boxer ieşea pînă şi noaptea şi muncea cîte o oră sau două de unul singur, la lumina lunii pline. În momentele lor libere, animalele se plimbau de jur împrejurul morii pe jumătate terminate, admirînd trăinicia şi verticalitatea pereților ei şi minunîndu-se că fuseseră în stare să construiască un lucru atît de impunător. Numai bătrînul Benjamin refuza să se entuziasmeze de moara de vînt, deşi, ca de obicei, nu spunea nimic mai mult decît observația enigmatică despre viața lungă a măgarilor.

Luna noiembrie aduse vînturi şuierătoare dinspre sud-vest. Construcția trebui să se oprească pentru că era prea umed ca să mai poată fi amestecat mortarul, în cele din urmă, veni o noapte în care vijelia fu atît de violentă încît clădirile fermei se zgîlțîiau din temelii şi mai multe țigle fură smulse de pe acoperişul hambarului. Găinile se treziră țipînd de groază, pentru că toate visaseră în acelaşi timp că auziseră detunătura unei puşti în depărtare.

Dimineața, cînd ieşiră din staule, animalele descoperiră catargul drapelului doborît, iar un ulm de la capătul livezii smuls din rădăcini ca o ridiche. Tocmai observaseră aceste lucruri, cînd un strigăt de groază izbucni din fiecare piept de animal. O imagine teribilă li se oferea privirii: moara de vînt era în ruine.

Ca un singur trup se repeziră într-acolo. Napoleon, care arareori se mişca mai repede decît în pas de plimbare, alergă în fruntea tuturor. Da, acolo zăcea rodul strădaniilor lor, la nivelul fundațiilor, iar pietrele, pe care le spărseseră şi le transportaseră cu atîta sudoare, se găseau împrăştiate de jur împrejur. La început, pierindu-le graiul, animalele rămaseră privind îndurerate la mormanul de pietre căzute. Napoleon se învîrtea încoace şi încolo tăcut, uneori adulmecînd pămîntul. Coada îi devenise rigidă şi, se mişca de la dreapta la stînga nervoasă, semn, la el, de intensă activitate mentală. Deodată se opri, ca şi cum ar fi luat o hotărîre.

— Tovarăşi, zise el liniştit, ştiți cine este responsabil pentru asta? Cunoaşteți duşmanul care a venit în timpul nopții şi ne-a răsturnat moara? SNOWBALL! urlă el brusc, cu o voce de tunet. Snowball a făcut asta! Numai şi numai din duşmănie neîmpăcată, sperînd să ne zădărnicească planurile şi să se răzbune pentru expulzarea lui ruşinoasă, acest trădător s-a strecurat pînă aici la 'adăpostul întunericului şi a distrus munca noastră de aproape un an. Tovarăşi, acum şi aici decretez condamnarea la moarte a lui Snowball! "Erou-Animal, Clasa a Doua" şi jumătate de baniță de mere oricărui animal care-l aduce în fața justiției! O baniță întreagă oricui îl prinde viu!

Animalele fură şocate peste măsură aflînd că Snowball se putea face vinovat pînă şi de o asemenea faptă. Un strigăt de indignare se auzi şi fiecare începu să se gîndească la modalități de a-l prinde pe Snowball, dacă s-ar fi întors vreodată. Aproape imediat fură descoperite urmele unui porc în iarbă la mică depărtare de movilă. Nu puteau fi urmărite decît vreo cîțiva metri, dar păreau a duce la o gaură în gard.

Napoleon le adulmecă profund şi le declară a fi fost ale lui Snowball. El îşi exprimă părerea că Snowball venise, probabil, din direcția fermei Foxwood.

— Nici o întîrziere, tovarăşi! zise Napoleon după ce se examinaseră urmele. Avem de lucru. Chiar în această dimineață începem să reconstruim moara de vînt şi-o s-o reconstruim toată iarna, indiferent dacă plouă sau e soare. Îl vom învăța pe acel trădător mizerabil că nu poate să ne distrugă munca atît de uşor. Țineți minte, tovarăşi, nu trebuie să existe nici o modificare în planurile noastre: ele vor fi executate la zi. Înainte, tovarăşi! Trăiască moara de. vînt! Trăiască Ferma Animalelor!

Capitolul VII

Iarna fu aspră. După vremea furtunoasă urmă lapoviță, apoi zăpadă şi, în sfîrşit, un ger muşcător care nu cedă pînă la mijlocul lui februarie. Animalele duceau mai departe cum puteau reconstrucția morii de vînt, ştiind bine că lumea din exterior le urmărea şi că oamenii invidioşi aveau să se bucure şi să exulte dacă moara nu ar fi fost terminată la timp.

De ciudă, oamenii pretindeau a nu crede că Snowball fusese acela care distrusese moara de vînt; ei spuneau că moara căzuse din cauză că ar fi avut pereții prea subțiri. Animalele ştiau că nu acesta era motivul. Şi totuşi, se hotărîse să fie construiți pereți groşi de un metru de această dată, în loc de optsprezece țoli, ca mai înainte, ceea ce însemnă adunarea unor cantități de piatră cu mult mai mari. Multă vreme, cariera fu plină de zăpadă şi nu se putu face nimic. Se înaintă puțin pe vremea geroasă uscată care urmă, dar munca era ucigătoare şi animalele nu se mai puteau simți atît de fericite de eforturile lor ca pînă atunci. Le era mereu frig şi, de obicei, şi foame. Doar Boxer şi Clover nu-şi pierdeau entuziasmul niciodată. Squealer ținea discursuri excelente

despre bucuria datoriei împlinite şi despre demnitatea muncii, dar celelalte animale găseau mai multă încurajare în forța lui Boxer şi în strigătul lui neobosit: "O să muncesc mai mult".

În ianuarie, hrana începu să lipsească. Rația de porumb scăzu drastic şi se anunță că o rație suplimentară de un cartof avea să fie introdusă pentru a o compensa. Apoi se descoperi că partea cea mai mare a recoltei de cartofi înghețase în grămada care nu fusese acoperită destul de temeinic. Cartofii deveniseră moi şi decolorați şi numai cîțiva mai erau comestibili. Uneori, zile întregi, animalele nu aveau de mîncare nimic altceva afară de tărîțe şi sfeclă furajeră. Foametea parcă li se aşezase dinaintea ochilor.

Era de o necesitate vitală să ascundă acest lucru de lumea din afară. Îmboldiți de prăbuşirea morii de vînt, oamenii inventau noi minciuni despre Ferma Animalelor. O dată în plus se răspîndi zvonul că toate animalele erau decimate de foamete şi boli şi că se luptau în continuu între ele şi recurseseră la canibalism şi infanticid. Napoleon era foarte conştient de rezultatele proaste care ar fi putut apărea dacă situația reală a hranei ar fi devenit cunoscută, aşa încît se hotărî să-l folosească pe domnul Whymper pentru a răspîndi o impresie contrară. Pînă atunci, animalele avuseseră doar cîte un contact întîmplător sau deloc cu Whymper în vizitele lui săptămînale; acum, totuşi, cîteva animale, în majoritate oi, fură alese şi instruite să facă, din cînd în cînd, în auzul lui, remarci despre creşterea rațiilor de hrană. În plus, Napoleon dădu ordin ca lăzile aproape goale din magazia de provizii să fie umplute aproape pînă sus cu nisip, iar acesta acoperit cu ce mai rămăsese din cereale şi făină. Cu ajutorul unui pretext convenabil, Whymper fu condus prin magazia de provizii şi i se permise să arunce o privire spre lăzi. El fu decepționat şi continuă să raporteze lumii exterioare că nu era nici o lipsă de hrană la Ferma Animalelor.

Cu toate acestea, spre sfîrşitul lui ianuarie deveni evident faptul că trebuiau procurate nişte cereale de undeva. În acele zile, Napoleon apărea foarte puțin în public şi îşi petrecea tot

timpul în casă, care era păzită, la fiecare uşă, de cîini cu aspect fioros. Iar cînd ieşea, o făcea de o manieră ceremonioasă, cu o escortă de şase cîini care îl înconjurau de aproape şi mîrîiau dacă cineva se apropia prea mult. Adeseori, nici nu apărea duminica dimineața, ci îşi dădea ordinele printr-unul din ceilalți porci, de obicei prin Squealer.

Într-o duminică dimineața, Squealer anunță găinile, care tocmai începuseră din nou să se ouă, că trebuiau să-şi predea ouăle. Napoleon acceptase, prin intermediul lui Whymper, un contract de patru sute de ouă pe săptămînă. Prețul acestora urma să achite destule cereale şi făină pentru a susține ferma pînă la venirea verii şi la îmbunătățirea situației.

Cînd auziră asta, găinile scoaseră un țipăt teribil. Fuseseră prevenite mai demult că un asemenea sacrificiu s-ar fi putut dovedi necesar, dar nu crezuseră că într-adevăr se putea întîmpla. Ele tocmai îşi pregăteau cuibarul pentru, clocitul de primăvară şi protestară zicînd că era o crimă să li se ia ouăle tocmai atunci. Pentru prima oară de la expulzarea lui Jones avu loc ceva ce semăna a rebeliune. Conduse de trei găinuşe tinere din rasa Minorca Neagră, găinile făcură un efort hotărît pentru a modifica decizia lui Napoleon. Metoda lor consta în a se cățăra sus, pe grinzi şi a-şi depune ouăle acolo, de unde acestea cădeau şi se spărgeau pe podea. Napoleon procedă simplu, rapid şi fără milă. El ordonă ca rațiile găinilor să fie oprite şi decretă că orice animal care ar fi dat unei găini fie şi un bob de porumb urma să fie pedepsit cu moartea. Cîinii veghează ca aceste ordine să fie executate. Găinile rezistară timp de cinci zile, apoi capitulară şi se întoarseră în cuibare. Între timp muriseră nouă dintre ele. Trupurile lor fură înmormîntate în livadă şi se anunță că muriseră de coccidioză. Whymper nu află nimic despre această problemă şi ouăle fură livrate corect, camionul unei băcănii venind la fermă, de atunci înainte, în fiecare săptămînă pentru a le lua.

În tot acest răstimp, nimeni nu mai ştia nimic despre Snowball. Se spunea că s-ar fi ascuns la una dintre fermele vecine, fie la Foxwood, fie la Pinchfield. Napoleon se afla acum

în relații ceva mai bune cu ceilalți fermieri decît înainte. În curte se găsea, din întîmplare, un ster de cherestea care fusese depozitată acolo cu zece ani mai devreme, cînd fusese defrişată o pădurice de fag. Era bine uscată şi Whymper îl sfătuise pe Napoleon s-o vîndă; şi domnul Pilkington şi domnul Frederick erau doritori s-o cumpere. Napoleon ezita între cei doi şi nu se putea hotărî. Se observă că, ori de cîte ori părea pe punctul de a se înțelege cu Frederick, se anunța că Snowball se ascundea la Foxwood, pe cînd atunci cînd înclina spre Pilkington, se spunea că Snowball ar fi fost, de fapt, la Pinchfield.

Deodată, la începutul primăverii, un lucru alarmant ieşi la iveală: Snowball frecventa ferma în secret în timpul nopții! Animalele fură atît de tulburate, încît abia dacă mai puteau dormi în culcuşurile lor. În fiecare noapte, se spunea, el se strecura, la adăpostul întunericului, şi săvîrşea tot felul de răutăți; el fura porumbul, el strica găleţile pentru lapte, el spărgea ouăle, el călcă în picioare semănăturile, el rodea coaja de pe pomii fructiferi. Ori de cîte ori ceva mergea prost, devenise un obicei să i se atribuie lui Snowball. Dacă un geam se spărgea sau se blocă vreo scurgere, cineva cu siguranță spunea că Snowball venise noaptea şi făcuse fapta respectivă; de pildă, cînd se pierdu cheia de la magazia cu provizii, întreaga fermă fu convinsă că Snowball o aruncase în puț. Curios lucru, toate animalele continuară să creadă la fel şi după ce cheia rătăcită fu găsită sub un sac cu făină. Vacile declarară în unanimitate că Snowball se furişa în staulele lor şi le mulgea în somn. Şobolanii, care fuseseră şi ei sîcîitori în iarna aceea, fură declarați aliații lui Snowball.

Napoleon decretă că urma să aibă loc o anchetă completă a activităților lui Snowball. Cu cîinii în urma lui, el ieşea şi făcea cîte un tur atent de inspectare a clădirilor fermei, celelalte animale urmîndu-i la o distanță respectuoasă. La fiecare cîțiva paşi, Napoleon se oprea şi adulmeca pămîntul căutînd urmele trecerii lui Snowball, pe care, zicea el, le putea detecta după miros. Adulmeca în fiecare colțişor, în hambar, în grajdul vacilor, în cotețul găinilor, în grădina de legume şi găsea urme

ale lui Snowball aproape peste tot. Îşi punea rîtul la pămînt, inspira adînc de cîteva ori şi exclama cu o voce tunătoare:

— Snowball! A fost şi aici! îl simt foarte limpede după miros! şi, la cuvîntul "Snowball", toţi cîinii îşi arătau măselele şi scoteau mîrîituri care-ţi îngheţau sîngele în vine.

Animalele erau deosebit de speriate. Se părea că Snowball era un fel de influenţă invizibilă care umplea aerul din jurul lor şi le ameninţa cu tot felul de primejdii. Seara, Squealer le chemă să se adune şi, cu o expresie alarmată pe faţă, le spuse că avea veşti serioase să le comunice.

— Tovarăşi! strigă el, cu mici tremurături nervoase, un lucru cumplit a ieşit la iveală! Snowball şi-a vîndut serviciile lui Frederick de la Pinchfield, care, chiar în acest moment, complotează să ne atace şi să ne ia ferma! Snowball urmează să-i servească drept călăuză cînd va începe atacul. Dar mai este un lucru şi mai rău decît ăsta. Noi crezusem că rebeliunea lui Snowball s-a datorat vanităţii şi ambiţiei lui. Dar am greşit, tovarăşi. Ştiţi care a fost motivul real? Snowbaîl a fost aliatul lui Jones încă de la început! *El* a fost agentul secret al lui Jones în tot acest timp. Totul a fost dovedit cu documente pe care le-a lăsat în urmă şi pe care noi le-am descoperit de curînd. După părerea mea, tovarăşi, aceasta dxplică multe lucruri. Doar n-am văzut cu ochii noştri cum a încercat — din fericire, fără succes — să ne facă să fim învinşi şi înfrînţi în Bătălia de la Grajdul Vacilor?

Animalele rămaseră stupefiate. Asta era o răutate exagerată pînă şi faţă de distrugerea de către Snowball a morii de vînt. Dar trecură cîteva minute pînă s-o pătrundă în întregime. Toate îşi aminteau; sau credeau că-şi aminteau, cum îl văzuseră pe Snowball şarjînd, în fruntea lor, în Bătălia de la Grajdul Vacilor, cum le regrupase şi le încurajase la fiecare pas şi cum nu se oprise nici o clipă, nici chiar atunci cînd alicele puştii lui Jones îi răniseră spinarea. La început, li se păru destul de greu de împăcat aceste lucruri cu ideea că Snowball ar fi fost aliatul lui Jones. Pînă şi Boxer, care rareori punea întrebări, era acum năucit. El se aşeză jos, îşi strînse

copitele din faţă sub el, îşi închise ochii şi reuşi, cu mare efort, să-şi formuleze gîndurile:

— Eu nu cred aşa ceva, zise el. Snowball a luptat vitejeşte în Bătălia de la Grajdul Vacilor. Cu ochii mei I-am văzut. Nu i-am decernat noi "Erou Animal — Clasa întîi" imediat după aceea?

— A fost o greşeală diri partea noastră, tovarăşe. Pentru că acuma ştim — totul este dovedit în scris în documentele secrete pe care le-am găsit noi — că el, în realitate, încerca să ne grăbească sfîrşitul.

— Dar a fost rănit, zise Boxer. Cu toţii l-am văzut alergînd, cu sîngele curgînd pe el.

— Asta a fost doar o parte a aranjamentelor, tipă Squealer. Împuşcătura lui Jones l-a zgîriat doar. V-aş putea arăta acest lucru în propriile lui hîrtii, dacă aţi şti să citiţi. Complotul prevedea ca Snowball, în momentul critic, să dea semnalul de fugă şi să părăsească locul bătăliei în favoarea duşmanului. Şi a fost foarte aproape de reuşită — aş spune chiar, tovarăşi, că ar fi *reuşit,* dacă n-ar fi fost eroicul nostru Conducător, tovarăşul Napoleon. Nu vă amintiţi cum, exact în clipa în care Jones şi oamenii lui intraseră în curte, Snowball s-a întors brusc şi a fugit, iar multe animale s-au luat după el? Şi nu vă amintiţi, de asemenea, că, exact în clipa aceea, cînd panica se răspîndise şi totul părea pierdut, tovarăşul Napoleon a sărit înainte strigînd "Moarte umanităţii!" şi şi-a înfipt colţii în piciorul lui Jones? Chiar nu vă amintiţi *asta,* tovarăşi? exclamă Squealer, învîrtindu-se dintr-o parte în alta.

Acum, cînd Squealer le descrisese scena atît de realist, li se păru şi animalelor că-şi aminteau de ea. În orice caz, îşi aminteau că, în momentul critic al luptei, Snowball se întorsese să fugă. Dar Boxer tot nu era convins.

— Eu nu cred că Snowball a fost un trădător încă de la început, zise el în cele din urmă. Ce a făcut el de atunci încoace e altceva. Dar eu cred că, în Bătălia de la Grajdul Vacilor, el a fost un tovarăş de nădejde.

— Conducătorul nostru, tovarăşul Napoleon, zise atunci Squealer, vorbind foarte lent şi hotărît, a afirmat categoric — categoric, tovarăşe — că Snowball a fost spionul lui Jones încă de la început — da, şi chiar cu mult timp înainte ca Revoluția să fi fost şi concepută.

— A, asta-i altceva! exclamă Boxer. Dacă tovarăşul Napoleon spune aşa, înseamnă că aşa este.

— Iată adevăratul mod de a gîndi, tovarăşe! țipă Squealer, dar se putu observa că-i aruncase lui Boxer o privire foarte urîtă, cu ochii lui mici scînteietori. Se întoarse să plece, apoi se opri şi adăugă tăios: Previn fiecare animal de la această fermă să-şi țină ochii foarte larg deschişi. Pentru că avem motive să credem că unii dintre agenții secreți ai lui Snowball stau la pîndă printre noi chiar în acest moment!

Patru zile mai tîrziu, spre seară, Napoleon ordonă tuturor animalelor să se adune în curte. După ce se strînseră toate la un loc, Napoleon ieşi din casă purtînd ambele lui medalii — pentru că, de curînd, îşi decernase lui însuşi "Erou Animal — Clasa întîi" şi "Erou Animal — Clasa a Doua" —, cei nouă cîini uriaşi trepidînd în jurul lui şi scoțînd mîrîituri care dădeau tuturor animalelor fiori pe spinare. Toate se cuibăriră tăcute la locurile lor, parcă presimțind că un lucru îngrozitor urma să se întîmple.

Napoleon stătea încruntat, observîndu-şi auditoriul; apoi, scoase un geamăt ascuțit. Cîinii se năpustiră imediat înainte, apucară de urechi pe patru dintre porci, care guițară de durere şi de groază şi-i tîrîră la picioarele lui Napoleon. Urechile porcilor sîngerau; cîinii gustaseră sînge şi, timp de cîteva momente, părură a fi turbat. Spre,uimirea tuturor, trei dintre ei se năpustiră la Boxer. Acesta îi văzu venind, înălță copita lui mare, prinse un cîine în aer la semi-înălțime şi-l plăcă la pămînt. Cîinele schelălăi, cerşind milă, iar ceilalți doi fugiră cu cozile între picioare. Boxer se uită la Napoleon, ca să ştie dacă să strivească sub copită cîinele sau să-i dea drumul. Napoleon păru a se schimba la față şi-i ordonă lui Boxer cu

asprime să dea diurnul cîinelui, drept care Boxer îşi ridică piciorul şi cîinele o zbughi urlînd de durere.

Zarva se stinse de îndată. Cei patru porci aşteptau, tremurînd, cu vinovăția scrisă pe fiecare linie a chipurilor lor. Napoleon îi somă să-şi recunoască delictele. Erau aceiaşi patru porci care protestaseră cînd Napoleon desființase Şedințele de duminica. Fără vreun alt îndemn, ei recunoscură că fuseseră în legătură secretă cu Snowball încă de la alungarea lui, colaboraseră cu el la distrugerea morii de vînt şi se înțeleseseră cu el să dea Ferma Animalelor pe mîna domnului Frederick. Mai adăugară că Snowball le mărturisise, în particular, că fusese el însuşi agentul secret al lui Jones de ani de zile. După ce îşi terminară declarațiile, cîinii îi muşcară de beregate imediat şi, cu o voce cumplită, Napoleon întrebă dacă vreun alt animal mai avea de recunoscut ceva.

Cele trei găini care fuseseră instigatoare în tentativa de rebeliune, în legătură cu ouăle, ieşiră atunci în față şi afirmară că Snowball le apăruse în vis şi le întărîtase să nu mai asculte ordinele lui Napoleon. Şi ele fură măcelărite. Apoi o gîscă ieşi în față şi mărturisi că ascunsese şase spice de grîu în timpul secerişului din anul precedent şi că le mîncase în timpul nopții; o oaie mărturisi că urinase în apa de băut, împinsă la această faptă, zise ea, de către Snowball, iar alte două oi recunoscură că omorîseră un berbec bătrîn, adept înfocat al lui Napoleon, fugărindu-1 în jurul unui foc, în timp ce el suferea de tuse. Şi, în acest fel, suita de mărturisiri şi execuții continuă pînă cînd la picioarele lui Napoleon se formă o grămadă de cadavre, iar aerul deveni greu de miros de sînge, care nu se mai răspîndise de la alungarea lui Jones.

Cînd totul se termină, animalele care supraviețuiseră, cu excepția porcilor şi a cîinilor, se tîrîră de acolo în masă. Erau tulburate şi se simțeau nenorocite. Şi nu ştiau ce era mai tulburător — trădarea animalelor care se aliaseră cu Snowball sau răsplata crudă la care asistaseră. În vremurile trecute avuseseră loc frecvent vărsări de sînge, la fel de cumplite, dar li se părea tuturor că era cu mult mai rău acum, cînd se

întîmpla între ele. De cînd plecase Jones de la fermă, nici un animal nu omorîse nici un alt animal. Nici măcar un şobolan nu fusese ucis.

Se îndreptară spre mica movilă unde se înălța moara de vînt pe jumătate terminată şi, ca un singur trup, se aşezară toate la pămînt, de parcă s-ar fi înghesuit la un loc pentru a căuta căldură — Clover, Muriel, Benjamin, vacile, oile şi un întreg cîrd de gîşte şi găini, toată lumea, într-adevăr, cu excepția pisicii, care dispăruse exact înainte ca Napoleon să ordone animalelor să se adune. O vreme, nimeni nu vorbi. Doar Boxer rămase în picioare. Se mişca fără încetare încoace şi încolo, plesnindu-şi crupele cu coada lungă şi neagră şi scoțînd uneori un scurt nechezat de mirare. În cele din urmă, zise:

— Eu nu înțeleg asta. N-aş fi crezut că asemenea lucruri se pot întîmpla la ferma noastră. Trebuie să fie din cauza unor defecte din noi înşine. Soluția, aşa cum o văd eu, este s'ă muncim mai mult. De acum înainte, eu o să mă scol cu o oră întreagă mai devreme dimineața.

Şi, zicînd asta, plecă în trapul lui greoi, îndreptîndu-se spre carieră. Ajungînd acolo, adună două încărcături de pietre una după alta şi le cără la moara de vînt înainte de a se retrage pentru noapte.

Animalele se înghesuiră în jurul lui Clover, fără să vorbească. Movila unde stăteau întinse le oferea o perspectivă largă de-a latul regiunii. Cea mai mare parte din Ferma Animalelor se găsea sub ochii lor, păşunea cea lungă întinzîndu-se pînă departe către drumul mare, cîmpul cu fîn, păduricea, iazul de adăpat, cîmpurile arate, unde grîul tînăr era des şi verde şi acoperişurile roşii ale clădirilor fermei, cu fumul ieşind în rotocoale pe coşuri. Era o seară senină de primăvară. Iarba şi gardurile vii erau aurite de razele piezişe ale soarelui. Niciodată ferma — şi cu un fel de surpriză îşi amintiră că era propria lor fermă, că fiecare palmă de pămînt a ei le aparținea — nu le păruse animalelor un loc mai îmbietor de trăit decît acuma. Privind în jos de pe colină, lui

Clover i se umplură ochii de lacrimi. Dacă şi-ar fi putut exprima gîndurile, ar fi făcut-o ca să spună că nu asta plănuiseră cînd se aşternuseră la muncă, în urmă cu mulți ani, pentru răsturnarea speței umane. Aceste scene de măcel nu aveau nimic comun cu ceea ce întrevăzuseră în acea noapte cînd bătrînul Senior instigase pentru prima oară la revoltă. Dacă ea însăşi şi-ar fi făcut o imagine a viitorului, ar fi fost imaginea unei societăți a animalelor eliberate de foamete şi bici, toate egale, toate muncind, atîta cît puteau, Cei mai tari apărîndu-i pe cei mai slabi, aşa cum ea protejase cu piciorul ei din față cîrdul de rățuşte rătăcite, în noaptea discursului Seniorului. În schimb — şi ea nu ştia de ce—, ajunseseră într-o vreme cînd nimeni nu îndrăznea să spună ce gîndea, cînd nişte cîini fioroşi se plimbau mîrîind peste tot şi cînd trebuia să stai să-ți priveşti tovarăşii măcelăriți după ce mărturiseau crime tulburătoare. Nu era nici un gînd de răzvrătire sau de neascultare în mintea ei. Ştia că lucrurile, chiar aşa cum erau, stăteau cu mult mai bine ca pe vremea lui Jones şi că, înainte de toate, trebuia împiedicată revenirea oamenilor. Orice s-ar fi întîmplat, ea avea să rămîftâ credincioasă, avea să muncească din greu, să execute ordinele ce aveau să i se dea şi să accepte conducerea lui Napoleon. Totuşi, nu era ceea ce speraseră şi ea şi toate celelalte animale şi nici pentru ce asudaseră. Nu pentru aşa ceva construiseră ei moara de vînt şi înfruntaseră gloanțele puştii lui Jones. Acestea erau gîndurile ei, deşi îi lipseau cuvintele prin care să şi le exprime. În cele din urmă, simțind că exista, într-un fel, un înlocuitor pentru cuvintele pe care nu şi le găsea, ea începu să cînte *Animale din Anglia.* Celelalte animale din jurul ei o imitară şi intonară cîntecul de trei ori, de la un capăt la altul, foarte melodios, dar lent şi îndoliat, aşa cum nu-l mai cîntaseră niciodată. Tocmai terminaseră de cîntat a treia oară, cînd se apropie Squealer, secondat de trei cîini, cu aerul că avea ceva important de spus. El anunță că, printr-un decret special al tovarăşului Napoleon, *Animale din Anglia* fusese desființat. De atunci înainte, era interzis să se mai cînte.

Animalele rămaseră buimăcite.

— De ce? strigă Muriel.

— Nu mai este necesar, tovarăşă, zise Squealer tăios. *Animale din Anglia* a fost cîntecul Revoluției. Dar Revoluția este acum înfăptuită. Executarea trădătorilor, în această după-amiază, a fost actul ei final. Duşmanul, atît cel din exterior, cît şi cel din interior, a fost înfrînt. În *Animale din Anglia* ne exprimam speranța într-o societate mai bună în zilele ce vor veni. Dar acea societate este acum înstăpînită. E limpede că acest cîntec nu mai are nici un rost.

Aşa speriate cum erau, unele dintre animale ar fi protestat, probabil, dar, în clipa aceea, oile începură cu behăială obişnuită "Patru picioare bine, două picioare rău!", care continuă timp de cîteva minute şi puse capăt discuției. Aşa încît *Animale din Anglia* nu se mai auzi. În locul lui, Minimus, poetul, compusese un alt cîntec, care începea cu:

"Ferm-a Animalelor, Ferm-a Animalelor, De la mine nu vei şti care-i gustul relelor"

şi acesta se cînta în fiecare duminică dimineața, după înălțarea drapelului. Dar, într-un fel, animalele simțeau că nici prin cuvinte, nici prin melodie nu se ridica pînă la *Animale din Anglia.*

Capitolul VIII

Cîteva zile mai tîrziu, după ce groaza provocată de execuții se stinsese, unele dintre animale îşi amintiră — sau li se păru că îşi aminteau — faptul că al Şaselea Precept spunea: "Nici un animal nu va ucide un alt animal". Şi, deşi nimeni nu dorea să-l menționeze în prezența porcilor sau a cîinilor, se simțea că omorurile care avuseseră loc nu se potriveau cu el. Clover îl rugă pe Benjamin să-i citească al Şaselea Precept şi dacă Benjamin, ca de obicei, îi spuse că refuza să se amestece în asemenea lucruri, o rugă pe Muriel. Muriel i-l citi. Scria:

NICI UN ANIMAL NU VA UCIDE UN ALT ANIMAL *FĂRĂ MOTIV*

Într-un fel sau altul, ultimele două cuvinte le fugiseră animalelor din minte. Dar vedeau acum că Preceptul nu fusese violat; pentru că era un motiv limpede în a-i executa pe trădătorii care se aliaseră cu Snowball.

În tot anul acela, animalele munciră şi mai mult decît munciseră în anul precedent. Să reconstruiască moara de vînt, cu pereți de două ori mai groşi ca înainte şi să o termine la data prevăzută, împreună cu munca obişnuită de la fermă era un efort cumplit. Erau perioade cînd animalelor li se părea că munceau mai multe ore şi nu se hrăneau cu nimic mai bine decît pe vremea lui Jones. În diminețile de duminică, Squealer, ținînd între copite o bucată lungă de hîrtie, le citea liste de cifre care dovedeau că producția, la fiecare clasă de produse alimentare, crescuse cu 200, 300 sau 500 de procente, după car. Animalele nu aveau nici un motiv să nu-l creadă, mai ales că nu prea îşi mai aduceau aminte foarte clar cum fuseseră condițiile înainte de Revoluție. Cu toate acestea, erau zile cînd simțeau că ar fi preferat mai puține cifre şi mai multă hrană.

Toate ordinele erau acum transmise prin Squealer sau printr-unul dintre ceilalți porci. Napoleon însuşi nu mai era văzut în public mai des de o dată la două săptămîni. Cînd apărea, era însoțit nu doar de garda lui de cîini, ci şi de un cocoşel negru care mărşăluia înaintea lui şi se purta ca un gornist, scoțînd cu voce tare cîte un "cucurigu" înainte ca el să înceapă să vorbească. Chiar şi în casă, se spunea, Napoleon locuia în apartamente separate față de ceilalți. Îşi lua mesele singur, avea doi cîini care-l serveau şi mînca întotdeauna din serviciul de masă Crown Derby care stătuse în vitrina din salon. Se anunță, de asemenea, că puşca avea să tragă, în fiecare an, de ziua lui Napoleon, alături de celelalte două aniversări.

Despre Napoteon nu se mai vorbea niciodată simplu, cu "Napoleon". Despre el se spunea întotdeauna, cu emfază,

"Conducătorul nostru, tovarăşul Napoleon", iar porcilor le plăcea să inventeze, pentru el, titluri, cum ar fi: Părinte al Tuturor Animalelor, Teroare a Omenirii, Protector al Comunităţii Ovine, Prieten al Răţuştelor. În discursurile lui, Squealer vorbea, cu lacrimile scurgîndu-i-se pe obraji, despre înţelepciunea lui Napoleon, despre bunătatea sufletului său şi despre profunda iubire pe care o arăta animalelor de pretutindeni, în primul rînd şi în mod special animalelor nefericite care mai trăiau încă în ignoranţă şi sclavie la celelalte ferme. Devenise un obicei să i se atribuie iui Napoleon meritul pentru orice acţiune încununată de succes şi pentru fiecare strop de soartă mai bună. Adeseori se auzea cîte o găină spunînd alteia: "Sub îndrumarea Conducătorului nostru, tovarăşul Napoleon, am ouat cinci ouă în şase zile", sau două vaci bucurîndu-se că beau apă din iaz şi exclamînd: "Mulţumită conducerii tovarăşului Napoleon, ce gust excelent are această apă!" Sentimentul general de la fermă era bine exprimat într-un poem intitulat *Tovarăşe Napoleon,* compus de Minimus şi care suna astfel:

"Părinte al copiilor,
Izvor al bucuriilor,
Stăpîn care ne dă hrana!
O, cum mi-e sufletul un con
De foc, dacă mă uit cu dor
La ochiu-ţi calm, poruncitor,
Precum un soare fără nor,
Tovarăşe Napoleon!

De la tine noi toţi primim
Tot ce din inimă dorim,
Burţi pline-n fiecare zi, paie noi în fiece cotlon,
Orice-animal, mare sau mic,
În somn nu are griji, nimic,
Tu ne veghezi ca un tătic,
Tovarăşe Napoleon!

De-aş fi avut un purcel mic,
Pînă să fi crescut un pic,
Cît o sticlă de un litru, cît un sul lung de carton,
Să-l fi-nvăţat ar fi trebuit
Fidel să fie, dăruit,
Iar primul lui guiţ rostit:
«Tovarăşe Napoleon!»"

Napoleon aprobă acest cîntec şi dispuse să fie copiat pe peretele hambarului cel mare, la celălalt capăt faţă de cele Şapte Precepte. Poemul era dominat de un portret al lui însuşi, din profil, executat de Squealer cu vopsea albă.

Între timp, prin intermediul lui Whymper, Napoleon se angajase în tratative complicate cu Frederick şi Pilkington. Sterul de cherestea încă nu fusese vîndut. Dintre cei doi, Frederick era mai nerăbdător să pună mîna pe ea, dar nu voia să ofere un preţ rezonabil, în acelaşi timp, circulau zvonuri noi că Frederick şi oamenii lui ar fi complotat să atace Ferma Animalelor şi să distrugă moara de vînt, a cărei construire aţîţase în el o gelozie furioasă. Se ştia că Snowball încă se mai ascundea la ferma Pinchfield. Pe la mijlocul verii, animalele se alarmară cînd auziră trei găini, care ieşiseră în faţă, mărturisind că, instigate de Snowball, intraseră într-un complot pentru uciderea lui Napoleon. Fură imediat executate şi noi precauţii luate pentru siguranţa lui Napoleon. Patru cîini îi păzeau patul noaptea, cîte unul la fiecare colţ, iar un porc tînăr, care se numea Pinkeye, primi sarcina de a gusta din toată hrana lui înainte ca el să mănînce, de teamă să nu fi fost otrăvită.

Cam în acelaşi timp, se comunică faptul că Napoleon aranjase să vîndă sterul de cherestea domnului Pilkington; avea de gînd, de asemenea, să încheie o înţelegere pentru schimbul anumitor produse între Ferma Animalelor şi Foxwood. Relaţiile Napoleon-—Pilkington, deşi se manifestau doar prin Whymper, erau acum aproape de prietenie. Animalele nu aveau încredere în Pilkington, ca om ce era, dar

îl preferau cu mult lui Frederick, de care se temeau şi pe care-l detestau. Pe măsura trecerii verii, pe cînd moara de vînt se apropia de sfîrşit, zvonurile despre un iminent atac trădător creşteau tot mai mult. Se spunea că Frederick ar fi intenționat să aducă împotriva lor douăzeci de oameni, toți înarmați cu puşti, şi că deja ar fi mituit magistrații şi poliția, aşa că, dacă el ar fi reuşit să obțină titlurile de proprietate ale Fermei Animalelor, ei nu ar fi pus întrebări. Mai mult decît atîta, de la Pinchfield se scurgeau ştiri despre sălbăticia cumplită cu care Frederick îşi trata animalele. Biciuise un cal bătrîn pînă îl omorîse, îşi înfometa vacile, omorîse un cîine aruncîndu-l într-un cuptor, se distra seara făcînd cocoşii să se lupte între ei cu bucăți de lame de ras legate de pinteni. Sîngele animalelor fierbea de furie cînd auzeau că asemenea blestemății li se făceau tovarăşilor lor şi uneori cereau să li se dea voie să meargă, *in corpore,* să atace ferma Pinchfield, să-i alunge pe oameni şi să elibereze animalele. Dar Squealer le sfătui să evite acțiunile pripite şi să aibă încredere în strategia tovarăşului Napoleon.

Cu toate acestea, sentimentele împotriva lui Frederick rămaseră intense. Într-o duminică dimineața, Napoleon apăru în hambar şi explică: niciodată nu avusese intenția să vîndă sterul de cherestea lui Frederick; socotea acest lucru sub demnitatea lui, zise el, de a avea relații de afaceri cu ticăloşi de teapa lui. Porumbeilor, care încă mai erau trimişi să răspîndească amănunte despre Revoluție, li se interzise să mai pună piciorul oriunde la Foxwood şi li se ordonă, de asemenea, să renunțe la sloganul lor dinainte, "Moarte umanității!", pentru "Moarte lui Frederick!". La sfîrşitul verii, încă o maşinație de-a lui Snowball ieşi la iveală. Recolta de grîu era plină de buruieni şi se descoperi că, într-una din vizitele lui nocturne, Snowball amestecase grîul cu semințe de buruieni. Un gînsac părtaş la complot îşi mărturisi vina lui Squealer şi imediat se sinucise înghițind boabe de mătrăgună. Animalele aflară că Snowball nu primise niciodată, aşa cum crezuseră multe dintre ele pînă atunci, ordinul "Erou Animal — Clasa

întîi". Aceasta era doar o legendă răspîndită, la cîtva timp după Bătălia de la Grajdul Vacilor, de către Snowball însuşi. Ba încă, departe de a fi fost decorat, el fusese blamat pentru că dovedise laşitate în luptă. O dată în plus, unele dintre animale auziră acest lucru cu o oarecare consternare, dar Squealer reuşi să le convingă, în scurt timp, că memoria le juca o festă.

Toamna, cu un efort teribil, epuizant — pentru că recolta trebuia strînsă aproape în acelaşi timp —, terminară moara de vînt. Maşinile nu fuseseră încă instalate, iar Whymper ducea tratative pentru procurarea lor, dar structura fusese definitivată. Cu cîte o dificultate la fiecar.e pas, în ciuda lipsei de experienţă, a uneltelor primitive, a ghinionului şi a trădărilor lui Snowball, munca fusese sfîrşită cu o punctualitate de ceasornic în ziua stabilită! Epuizate, dar mîndre, animalele se plimbau de jur împrejurul capodoperei lor, care, în ochii lor, părea şi mai frumoasă decît fusese cînd o construiseră prima oară. Mai mult de atît, zidurile erau acum de două ori mai groase decît înainte. Nimic altceva în afară de explozibile nu le-ar fi dărîmat de data asta! Şi, cînd se gîndeau cum munciseră, ce clipe de descurajare depăşiseră şi ce enormă schimbare urma să intervină în viaţa lor cînd aripile aveau să se învîrtească şi dinamurile să funcţioneze — cînd se gîndeau la toate aceste lucruri, oboseala li se risipea şi zburdau de jur împrejurul morii de vînt scoţînd strigăte de triumf. Napoleon însuşi, însoţit de cîinii lui şi cocoşul cel tînăr, veni să inspecteze lucrarea terminată; felicită personal animalele pentru realizarea lor şi anunţă că moara urma să se numească Moara Napoleon.

Două zile mai tîrziu, animalele fură convocate pentru o şedinţă specială în hambar şi rămaseră mute de uimire cînd Napoleon le comunică faptul că vînduse sterul de cherestea lui Frederick. În ziua următoare, căruţele lui Frederick trebuiau să vină şi să înceapă transportul. De-a lungul întregii perioade cît păruse prieten cu Pilkington, Napoleon fusese, în realitate, în înţelegere secretă cu Frederick.

Orice relații cu ferma Foxwood fură rupte; lui Pilkington i se transmiseră mesaje insultătoare. Porumbeilor li se spuse să evite ferma Pinqhfield şi să-şi înlocuiască sloganul "Moarte lui Frederick!" cu "Moarte lui Pilkington!". În acelaşi timp, Napoleon asigură animalele că poveştile despre un iminent atac asupra Fermei Animalelor erau complet mincinoase, iar istoriile despre sălbăticia lui Frederick față de animalele sale fuseseră, în mare parte, exagerate. Toate aceste zvonuri îşi aveau izvorul în activitatea lui Snowball şi a agenților lui. Se vădea acum că Snowball, de fapt, nu se ascundea la ferma Pinchfield şi nici nu fusese acolo în viața lui; el trăia — într-un lux formidabil, aşa se spuse — la Foxwood şi, în realitate, fusese plătit de Pilkington ani în şir.

Porcii erau extaziați în fața şireteniei lui Napoleon. Părînd să fie prieten cu Pilkington, el îl forțase pe Frederick să ridice prețul cu douăsprezece lire sterline. Dar calitatea superioară a gîndirii lui Napoleon, zise Squealer, era ilustrată de faptul că nu avea încredere în nimeni, nici chiar în Frederick. Acesta voise să plătească pentru cherestea cu ceva ce se numea cec, adică, pare-se, o bucată de hîrtie cu o promisiune de plată scrisă pe ea. Dar Napoleon era prea inteligent pentru aşa ceva. El solicitase plata în bancnote concrete de cinci lire, care urmau să fie predate înainte de ridicarea materialului. Frederick plătise deja; iar suma plătită de el era exact gît trebuia pentru a cumpăra maşinile necesare morii de vînt.

În vremea aceasta, cheresteaua era luată de acolo în mare grabă. După ce fu luată în întregime, se ținu o altă şedință specială în hambar, pentru ca animalele să cerceteze bancnotele lui Frederick. Zîmbind cuprins de beatitudine şi purtîndu-şi ambele decorații, Napoleon se odihnea pe un strat de paie, pe platformă, cu banii alături, aşezați ordonat pe o farfurie de porțelan din bucătăria casei. Animalele treceau încet, în şir, şi fiecare se holba la ei. Boxer îşi întinse nasul să miroase bancnotele; foițele acelea albe subțiri se mişcară şi foşniră sub răsuflarea lui.

Trei zile după aceea, se iscă o teribilă harababură. Whymper, cu fața de o paloare cadaverică, veni gonind pe cărare cu bicicleta, o aruncă pe jos în curte şi se năpusti direct în casă. In clipa următoare, un răget de furie sugrumat se auzi din apartamentele lui Napoleon. Vestea despre ceea ce se întîmplase se răspîndi prin fermă ca focul grecesc. Bancnotele erau false! Frederick obținuse cheresteaua pe degeaba!

Napoleon convocă animalele imediat şi, cu o voce cumplită, pronunță condamnarea la moarte a lui Frederick. Cînd avea să fie prins, zise el, Frederick avea să fie fiert de viu. În acelaşi timp, el avertiză că, după acest fapt de trădare, erau de aşteptat lucrurile cele mai rele. Frederick şi oamenii lui îşi puteau lansa în orice moment atacul de mult plănuit. Fură postate santinele la fiecare intrare în fermă. În plus, patru porumbei fură trimişi la Foxwood cu un mesaj de conciliere care, se spera, avea să reuşească a restabili bunele relații cu Pilkington.

Atacul porni chiar în dimineața următoare. Animalele îşi luau masa de dimineață cînd paznicii veniră în goana mare, cu vestea că Frederick şi acoliții lui intraseră deja pe poarta cu cinci drugi. Cu destul curaj, animalele ieşiră înaintea lor, dar, de această dată, nu mai avură victoria uşoară din Bătălia de la Grajdul Vacilor. Erau cincisprezece oameni, cu vreo şase puşti în total şi aceştia deschiseră focul imediat ce ajunseră la cincizeci de metri depărtare. Animalele nu puteau face față cumplitelor detunături şi alicelor care le împungeau; în ciuda eforturilor lui Napoleon şi ale lui Boxer de a le regrupa, fură alungate în, scurt timp. Cîteva dintre ele erau deja rănite. Îşi găsiră cu toatele adăpost în clădirile fermei, de unde priveau cu grijă prin crăpăturile pereților şi prin găurile de la noduri. Întreaga păşune, inclusiv moara de vînt, se găsea în mîinile duşmanului. Pe moment, Napoleon însuşi părea încurcat. Umbla de colo-colo fără o vorbă, cu coada rigidă vibrîndu-i. Arunca priviri întrebătoare către Foxwood. Dacă Pilkington şi oamenii lui i-ar fi ajutat, ar mai fi putut încă ieşi învingători în ziua aceea. Dar, în clipa respectivă, cei patru porumbei care

fuseseră trimişi cu o zi înainte se întoarseră, iar unul dintre ei purta în cioc o bucată de hîrtie de la Pilkington. Pe ea erau scrise cu creionul cuvintele: "Aşa vă trebuie".

Între timp, Frederick şi oamenii lui se opriseră lîngă moara de vînt. Animalele îi urmăreau şi scoaseră toate un murmur de dezaprobare. Doi dintre oameni, cu o rangă de fier şi un baros, intenționau să dărîme moara de vînt.

— Imposibil! țipă Napoleon. Am construit zidurile mult prea groase pentru aşa ceva. Nici într-o săptămînă n-ar putea s-o dărîme. Curaj, tovarăşi!

Dar Benjamin urmărea cu atenție mişcările oamenilor. Cei doi cu barosul şi cu drugii de fier făceau o gaură la baza morii. Încet şi aproape cu un aer de amuzament, Benjamin aproba din botul său lung.

— Mă gîndeam eu că aşa or să facă, zise el. Nu vedeți ce fac? Într-o clipă or să pună praf de puşcă în gaura aia.

Îngrozite, animalele aşteptajă. Eră imposibil să se aventureze atunci afară din adăpostul care erau clădirile. După cîteva minute, îi văzură pe oameni' fugind în toate direcțiile. Apoi se auzi un zgomot asurzitor. Porumbeii se învîrtejiră prin aer şi toate animalele, cu excepția lui Napoleon, se aruncară pe burtă şi îşi ascunseră fețele. Cînd se ridicară, pe locul und.e fusese moara de vînt eia acum un nor uriaş de fum negru. Vîntul îl împrăştie încet. Moara de vînt încetase să mai existe!

La vederea acestui lucru, animalelor le reveni curajul. Frica şi disperarea resimțite cu o clipă mai devreme se înecaseră în furia împotriva acelei fapte ticăloase, josnice. Un strigăt puternic de răzbunare se înălță şi, fără a mai aştepta noi ordine, animalele atacară ca un singur trup şi se îndreptară direct spre inamic. De data aceasta, nu băgară în seamă alicele cumplite care le cădeau asupra ca grindina. Lupta fu sălbatică şi dureroasă. Oamenii traseră de mai multe ori, iar cînd animalele se apropiară, începură să le lovească cu ciomegele şi cu bocancii lor grei. O vacă, trei oi şi două gîşte fură omorîte şi aproape toată lumea era rănită. Pînă şi

Napoleon, care dirija operațiunile din spate, avea sfîrcuî cozii smuls de un plumb. Dar nici oamenii nu scăpară nevătămați. Trei din ei avură capetele sparte de loviturile copitelor lui Boxer; altul avu pantalonii aproape sfîrtecați de Jessie şi Bluebell; altul fu străpuns în burtă de cornul unei vaci. Iar cînd cei nouă cîini din garda lui Napoleon, pe care-i instruise să ocolească la adăpostul gardului viu, apărură brusc de pe flanc lătrînd fioroşi, panica îi cuprinse pe oameni. Văzură că se aflau în pericolul de a fi înconjurați. Frederick tipă la oamenii lui să iasă cît timp mai aveau o cale liberă, iar în clipa următoare, duşmanul laş fugea ca să-şi salveze viața. Animalele îi urmăriră pînă la marginea cîmpului şi plasară încă o serie de lovituri, pe cînd ei forțau drumul prin gardul de spini. Învinseseră, dar erau obosite şi sîngerau. Se îndreptară încet şi şchiopătînd înapoi spre fermă. Vederea tovarăşilor lor morți întinşi în iarbă le mişcă pe cîteva pînă la lacrimi. Şi, pentru cîteva minute, se opriră cu o tăcere plină de regrete la locul unde se înălțase odată moara de vînt. Da, dispăruse; aproape orice urmă a trudei lor dispăruse! Pînă şi fundațiile erau parțial distruse. Iar pentru a o reconstrui nu mai puteau, de data aceasta, folosi pietrele căzute, pentru că şi pietrele dispăruseră. Forța exploziei le aruncase la distanțe de sute de metri. Era ca şi cum moara de vînt nici nu ar fi fost vreodată acolo.

Pe cînd se apropiau de fermă, Squealer care, în mod inexplicabil, fusese absent în timpul luptei, veni spre ele țopăind, dînd din coadă şi radiind de satisfacție. Iar animalele auziră, din direcția clădirilor fermei, salva solemnă a unei puşti.

— Pentru ce trage puşca? întrebă Boxer.

— Pentru a celebra victoria noastră, țipă Squealer.

— Ce victorie? întrebă Boxer. Genunchii îi sîngerau, pierduse o potcoavă şi-şi crăpase o copită, iar o duzină de alice i se înfipseseră în piciorul din spate.

— Cum ce victorie, tovarăşe? Nu am alungat noi duşmanul de pe pămîntul nostru — pămîntul sfînt al Fermei Animalelor?

— Dar au distrus moara de vînt. Şi muncisem la ea doi ani!

— Şi ce contează? Vom construi altă moară de vînt. Vom construi şi şase mori de vînt, dacă o să vrem. Nu apreciezi, tovarăşe, lucrul colosal pe care l-am făcut. Duşmanul ocupa chiar acest pămînt pe care stăm noi acuma. Şi iată — grație conducerii tovarăşului Napoleon — am recîştigat fiecare palmă de pămînt!

— Atunci am recîştigat ceea ce avusesem dinainte, zise Boxer.

— Asta este victoria noastră, răspunse Squealer.

Intrară cu toții şchiopătînd în curte. Alicele de sub pielea piciorului lui Boxer dureau tare. El vedea înainte acum munca grea a reconstruirii morii de vînt din temelii şi deja, în imaginația lui, îşi aduna puterile pentru acest lucru. Şi, pentru întîia oară, îi trecu prin minte faptul că avea unsprezece ani şi că s-ar fi putut ca muşchii lui puternici să nu mai fi fost exact ce fuseseră odată.

Dar, cînd văzură steagul verde fluturînd şi auziră puşca trăgînd din nou — trase de şapte ori în total — apoi cînd ascultară discursul lui Napoleon care le felicita pentru conduita lor, animalelor li se păru şi lor că, la urma urmei, cîştigaseră o mare victorie. Celor ce căzuseră în luptă li se făcură funeralii solemne. Boxer şi Clover traseră căruța care servea drept dric şi Napoleon însuşi merse în fruntea procesiunii. Două zile întregi fură rezervate celebrărilor. Avură loc cîntece, discursuri, alte salve de puşcă şi fiecare animal căpătă ca răsplată cîte un măr, fiecare pasăre cîte două uncii de grîu şi fiecare cîine cîte trei biscuiți. Se anunță că bătălia avea să se numească Bătălia pentru Moara de Vînt şi că Napoleon instituise o nouă decorație, "Ordinul Drapelului Verde", pe care şi-o conferise lui însuşi. În contextul bucuriei generale, afacerea ghinionistă cu bancnotele fu uitată. După cîteva zile, se întîmplă ca porcii să dea peste o ladă cu whisky în pivnițele casei. Fusese trecută cu vederea la început, cînd ocupaseră casa. În noaptea aceea, din direcția casei se auzi

zgomot de cîntece zbierate în gura mare, amestecate, spre surpriza tuturor, cu accente din *Animale din Anglia.*

În jurul orei nouă şi jumătate, Napoleon, care purta o pălărie-melon veche de-a domnului Jones, fu văzut limpede ieşind pe uşa din spate, galopînd rapid în jurul curţii şi apoi dispărînd înapoi înăuntru. Dimineaţa, însă, o tăcere adîncă plutea peste casă, de parcă nici un porc nu mai mişca. Era aproape ora nouă cînd apăru Squealer, mergînd încet şi abătut, cu ochii tulburi, cu coada atîrnîndu-i bleagă şi cu toate simptomele unei boli serioase. El adună toate animalele şi le spuse că avea o veste îngrozitoare să le împărtăşească. Tovarăşul Napoleon era pe moarte!

Un ţipăt de disperare se înălţă. Fură aşternute paie în faţa uşilor casei, iar animalele mergeau pe vîrfuri. Cu lacrimi în ochi se întrebau unele pe altele ce s-ar fi făcut dacă avea să dispară Conducătorul lor. Un zvon se răspîndi şi anume că Snowball reuşise, în cele din urmă, să introducă otravă în mîncarea lui Napoleon. La ora unsprezece, Squealer ieşi să facă o altă comunicare. Ca un ultim act al său pe lume, tovarăşul Napoleon decretase solemn: băutul de alcool se pedepsea cu moartea.

Spre seară, totuşi, Napoleon părea să se simtă ceva mai bine, iar în dimineaţa următoare Squealer le putu spune că el înaintase mult pe drumul însănătoşirii. În seara acelei zile, Napoleon se întorsese la lucru, iar a doua zi se află că-l instruise pe Whymper să caute la Willingdon nişte cărţi despre fierberea şi distilarea berii. O săptămînă mai tîrziu, Napoleon dădu ordine ca mica păşune din spatele livezii, care înainte fusese destinată animalelor trecute de vîrsta muncii, să fie arată. Se dădu explicaţia că păşunea era epuizată şi că trebuia replantată; în curînd se află că Napoleon intenţiona să planteze acolo orz.

Cam în această vreme avu loc un incident pe care aproape nimeni nu şi-l putu explica. Într-o noapte, în jurul orei douăsprezece, se auzi un zgomot puternic în curte şi animalele dădură fuga din staulele lor. Era o noapte cu lună.

La picioarele peretelui din capăt al hambarului cel mare, acolo unde erau scrise cele Şapte Precepte, se afla o scară ruptă în două. Squealer, buimăcit pe moment, stătea întins lîngă ea şi aproape, la îndemîna lui, zăceau un felinar, o pensulă şi un borcan răsturnat de vopsea albă. Cîinii făcură imediat un cerc în jurul lui Squealer şi-l escortară înapoi spre casă de îndată ce putu umbla. Nici un animal nu fu în stare să-şi închipuie ce însemna acest lucru, afară de bătrînul Benjamin care dădea din bot cu un aer de ştiutor şi părea a înțelege, dar nu voia să spună nimic.

Dar, cîteva zile mai tîrziu, Muriel, citind cele Şapte Precepte, observă că mai era unul din ele pe care animalele îl reținuseră incomplet. Crezuseră că al Cincilea Precept suna: "Nici un animal nu va bea alcool", dar mai erau două cuvinte pe care le uitaseră. De fapt, Preceptul suna astfel:

NICI UN ANIMAL NU VA BEA ALCOOL *ÎN EXCES*

Capitolul IX

Copita crăpată a lui Boxer se vindecă foarte încet. Reconstruirea morii de vînt începuse în ziua în care se sfîrşiseră serbările victoriei. Boxer refuză să-şi ia chiar şi o singură zi liberă şi făcu o problemă de onoare din a nu lăsa să se vadă ce dureri resimțea. Seara îi mărturisea lui Clover, în particular, că-l durea copita foarte tare. Clover i-o trată cu cataplasme de ierburi pe care le pregătea rumegîndu-le şi, împreună cu Benjamin, îl sfătuia pe Boxer să muncească mai puțin.

— Plămînii unui cal nu rezistă la infinit, îi spunea ea.

Dar Boxer nu voia să asculte. Spunea că nu-i mai rămăsese decît o singură ambiție reală, şi anume să vadă moara pe drumul cel bun înainte ca el să atingă vîrsta ieşirii la pensie.

La început, cînd fuseseră formulate pentru prima oară legile Fermei Animalelor, vîrsta pensionării fusese fixată pentru porci şi cai la doisprezece ani, pentru vaci la paisprezece ani, pentru cîini la nouă, pentru oi la şapte, iar pentru găini şi gîşte la cinci. Fuseseră hotărîte pensii de bătrîneţe generoase. Pînă atunci, nici un animal nu ieşise, de fapt, la pensie, dar, în ultima vreme, problema se discutase tot mai mult. Acum, că terenul cel mic din spatele livezii fusese rezervat orzului, se vorbea că un colţ al păşunii celei mari urma să fie împrejmuit şi transformat in păşune pentru animalele bătrîne. Se spunea că, pentru un cal, pensia urma să fie de cinci livre de porumb pe zi, iar pe timpul iernii de cincisprezece livre de fîn, plus un morcov sau, poate, un măr cu ocazia sărbătorilor publice. A douăsprezecea aniversare a lui Boxer urma să fie la sfîrşitul anului următor, între timp, viaţa era grea. Iarna fu la fel de friguroasă ca şi cea precedentă, iar hrana încă şi mai puţină. O dată în plus, fură reduse toate raţiile, cu excepţia celor ale porcilor şi cîinilor. Squealer argumentă că o egalitate prea rigidă a raţiilor ar fi fost contrară principiilor Animalismului. În orice caz, el nu avu nici o dificultate în a le demonstra celorlalte animale că, în realitate, *nu* le lipseau alimentele, indiferent de aparenţe. Pentru o vreme, desigur, se dovedise necesară o reaşezare a raţiilor — Squealer vorbea întotdeauna despre acest lucru spunînd "reaşezare", niciodată "reducere" — dar, în comparaţie cu zilele lui Jones, îmbunătăţirea era uriaşă. Citind cifrele cu o voce ascuţită, rapidă, el le demonstră în amănunt că aveau mai mult ovăz, mai mult fîn, mai mulţi napi decît avuseseră pe vremea lui Jones, că munceau mai puţine ore, că apa de băut era mai bună calitativ, că trăiau mai mult timp, că un număr mai mare dintre puii lor supravieţuiau mortalităţii infantile şi că aveau mai multe paie în staule şi sufereau mai puţin din cauza puricilor. Animalele credeau fiecare cuvînt. Adevărul era că Jones şi tot ceea ce reprezenta el li se şterseseră, aproape din minte. Ştiau că viaţa, în acele zile, era grea şi cu lipsuri, că le era adeseori foame şi frig şi că, de

obicei, dacă nu dormeau, munceau. Dar fără îndoială că fusese mai rău pe vremuri. Le plăcea să creadă în acest fel. Pe lîngă asta, pe vremea aceea fuseseră în stare de sclavi, iar acum erau în libertate şi aici rezida întreaga diferență, după cum nu uita să le reamintească Squealer.

Existau acum mai multe guri de hrănit. Toamna, cele patru scroafe fătaseră aproape deodată, dînd naştere cu totul la treizeci şi unu de purcei. Aceştia erau bălțați şi, de vreme ce Napoleon era singurul mascul nejugănit de la fermă, paternitatea lor era posibil de ghicit. Se anunță mai tîrziu că, după ce aveau să fie procurate cărămizi şi cherestea,, urma să se construiască o sală de clasă în grădina casei. Deocamdată, purceii îşi primeau educația de la Napoleon însuşi, în bucătăria casei. Îşi făceau exercițiile în grădină şi li se interzicea să se joace cu alte animale tinere. Cam în această vreme, de asemenea, se institui regula ca, atunci cînd un porc şi un alt animal se întîlneau pe cărare, acel alt animal să cedeze trecerea; şi, tot aşa, ca porcii, indiferent de rangul lor, să aibă privilegiul de a purta panglici verzi la cozi în zilele de duminică.

Ferma avusese un an destul de bogat, dar încă nu avea destui bani. Trebuiau procurate cărămizile, nisipul şi varul pentru sala de clasă şi urma să se reia campania de economii pentru maşinile morii de vînt. Apoi, mai erau uleiul de lampă şi lumînările pentru casă, zahărul pentru masa personală a lui Napoleon — el le interzicea zahărul celorlalți porci, pe motiv că s-ar fi îngrăşat — şi toate lucrurile uzuale, cum erau uneltele, cuiele, sfoara, cărbunele, cablul şi biscuiții pentru cîini. Un stog de fîn şi o parte a recoltei de cartofi fură vîndute, iar contractul pentru ouă majorat la şase sute de bucăți pe săptămînă, aşa încît, în anul acela, găinile abia dacă mai scoaseră destui pui pentru a-şi menține numărul la acelaşi nivel. Rațiile, reduse în decembrie, fură din nou reduse în februarie şi felinarele fură interzise în staule pentru a se economisi ulei. Dar porcii păreau s-o ducă destul de bine şi, de fapt, se îngrăşau, orice s-ar fi întîmplat. Într-o după-amiază,

spre sîrşitul lui februarie, un miros cald, bogat, apetisant, aşa cum animalele nu mai mirosiseră niciodată, se răspîndi peste curte din micul atelier de fabricare a berii, atelier ridicat pe vremea lui Jones şi care se afla în spatele bucătăriei. Cineva spuse că era miros de orz copt. Animalele adulmecără aerul înfometate şi se întrebară dacă nu cumva li se pregătea un terci cald pentru cină. Dar nu apăru nici un terci cald, iar în duminica următoare se anunță că, de atunci înainte, tot orzul avea să le fie rezervat porcilor. Cîmpul din spatele livezii fusese deja însămînțat cu orz. Şi, în curînd, se răspîndi vestea că fiecare porc primea acum o rație de jumătate de litru de bere pe zi, iar Napoleon o jumătate de galon, care i se servea întotdeauna în castronul de supă Crown Derby.

Dar, dacă existau greutăți de suportat, acestea erau parțial atenuate de faptul că viața avea, în zilele acelea, o mai mare demnitate decît avusese în trecut. Erau mai multe cîntece, mai multe discursuri, mai multe manifestații. Napoleon ordonase ca, o dată pe săptămînă, să se țină ceva numit Demonstrație Spontană, al cărei scop era să celebreze luptele şi victoriile Fermei Animalelor. La ora hotărîtă, animalele îşi părăseau lucrul şi mărşăluiau în jurul incintelor fermei în formație militărească: porcii în frunte, apoi caii, vacile, oile şi la urmă orătăniile. Cîinii flancau procesiunea şi, în fruntea tuturor, mărşăluia cocoşul negru al lui Napoleon. Boxer şi Clover purtau întotdeauna între ei un drapel avînd desenate copita şi cornul şi cuvintele: "Trăiască tovarăşul Napoleon!". După aceea, urmau recitări de poezii compuse în onoarea lui Napoleon şi un discurs al lui Squealer, care oferea date concrete privind ultimele creşteri ale producției alimentare; uneori, se trăgea şi cîte o salvă de puşcă. Oile erau cele mai înfocate adepte ale Demonstrațiilor Spontane şi, dacă cineva se plîngea — cum făcură cîteva animale cînd nici porcii, nici cîinii nu se aflau prin apropiere — că pierdeau timpul cu asta şi că stăteau foarte, mult în frig, oile le închideau cu siguranță gura cu o behăială tunătoare de "Patru picioare bine, două picioare rău!". Dar, în general, animalelor le plăceau aceste

celebrări. Găseau reconfortant faptul de a li se reaminti că, la urma urmei, erau cu adevărat propriii lor stăpîni şi că munca pe care o depuneau era în interesul lor personal. Aşa încît, luate cu cîntecele, cu procesiunile, cu listele de cifre ale lui Squealer, cu detunătura puştii, cîntatul cocoşului şi fluturatul steagului, mai puteau uita că aveau burțile goale, asta cel puțin o parte din timp.

În aprilie, Ferma Animalelor fu proclamată republică şi se dovedi necesară alegerea unui preşedinte. Existînd un singur candidat, Napoleon, acesta fu ales în unanimitate. În aceeaşi zi, se comunică faptul că fuseseră descoperite noi documente care puneau mai departe în lumină complicitatea lui Snowball cu Jones. Se părea acum că Snowball nu numai — aşa cum îşi imaginaseră animalele înainte — că încercase să piardă Bătălia de la Grajdul Vacilor cu ajutorul unei stratageme, ci chiar luptase pe față de partea lui Jones. În realitate, el era cel care condusese forțele omeneşti şi dăduse atacul în luptă, cu lozinca "Trăiască umanitatea!" pe buze. Rănile de pe spinarea lui Snowball, pe care cîteva dintre animale îşi mai aminteau că le văzuseră, fuseseră provocate de colții lui Napoleon.

Pe la mijlocul verii, Moise, corbul, reapăru brusc la fermă, după o absență de mai mulți ani. Era absolut neschimbat, tot nu muncea deloc şi vorbea pe acelaşi ton dintotdeauna despre Muntele de Zahăr Candel. Se cocoța pe cîte un buştean, dădea din aripile lui negre şi vorbea ore întregi oricui stătea să-l asculte.

— Acolo sus, tovarăşi, spunea el solemn, arătînd spre cer cu ciocul lui mare, acolo sus, exact de cealaltă parte a norului aceluia cenuşiu pe care-l vedeți — acolo se înalță Muntele de Zahăr Candel, țara aceea fericită unde noi, bietele animale, ne vom găsi odihna de veci pentru truda noastră!

El pretindea chiar că ar fi fost acolo într-unul din zborurile lui mai înalte şi că ar fi văzut nesfîrşitele cîmpuri de trifoi şi turtele de sămînță de in şi zahărul cubic care creşteau pe arbuşti.

Multe dintre animale îl credeau. Viețile lor, gîndeau ele, însemnau acum înfometare şi trudă; nu era drept şi just să existe o lume mai bună altundeva? Un lucru dificil de determinat era atitudinea porcilor față de Moise. Ei declarară cu toții, dispreţuitori, că poveştile lui despre Muntele de Zahăr Candel erau minciuni, dar, totuşi, îi îngăduiră să rămînă la fermă, fără să muncească, dîndu-i-se aprobare pentru o sută de grame de bere pe zi.

După ce i se vindecă rana de la copită, Boxer munci mai mult ca niciodată. Şi, în realitate, toate animalele munciră ca sclavii în anul acela. În afară de munca obişnuită de la fermă şi de reconstruirea morii de vînt, mai era şcoala pentru porcii cei tineri, care fu începută în martie. Uneori, orele lungi de muncă şi hrana insuficientă erau greu de suportat, dar Boxer nu şovăia niciodată. Din nimic ce spunea sau făcea, el nu dădea vreun semn că puterea lui nu ar mai fi fost ceea ce era odată. Numai ca aspect se mai schimbase puțin: pielea îi era mai puțin lucioasă şi coapsele lui mari parcă se mai micşoraseră. Celelalte animale spuneau:

— Boxer o să se întremeze cînd o să iasă iarba de primăvară.

Dar primăvara sosi şi Boxer nu se întrema. Uneori, pe panta care ducea către vîrful carierei, cînd îşi încorda muşchii împotriva greutății vreunui bolovan mare, parcă nu mai exista nimic să-l țină pe picioare afară de voința lui de a continua. În asemenea momente, buzele lui formau cuvintele "O să muncesc mai mult", dar voce nu mai avea. O dată în plus Clover şi Benjamin îl preveniră să-şi vadă şi de sănătate, dar Boxer nu-i băgă în seamă. A douăsprezecea lui aniversare se apropia. Nu-i păsa ce se întîmpla atîta timp cît reuşea să adune o provizie bună de piatră înainte de a ieşi la pensie.

Într-o seară tîrziu, vara, un zvon brusc înconjură ferma, că Boxer păţise ceva. Ieşise singur să care o încărcătură de piatră pînă la moara de vînt. Şi aproape sigur zvonul era adevărat. Cîteva minute mai tîrziu, doi porumbei veniră în grabă cu vestea:

— Boxer a căzut! Zace pe-o parte şi nu se poate ridica!

Cam jumătate din animalele fermei se repeziră spre movila unde se înălța moara de vînt. Acolo se afla Boxer, zăcînd între oiştile de lemn ale căruței, cu gîtul întins, incapabil să-şi ridice pînă şi capul. Ochii îi erau împăienjeniți, crupele îi luceau de sudoare. Un firişor de sînge i se strecurase afară din bot. Clover se lăsă în genunchi lîngă el.

— Boxer, strigă ea, ce faci?

— Plămînul, zise Boxer cu o voce stinsă. Nu contează. Cred că o să puteți termina moara de vînt şi fără mine. S-a strîns o cantitate de piatră destul de mare. În orice caz, nu mai aveam decît o lună. Ca să fiu sincer, îmi doream pensionarea. Şi, poate, cum şi Benjamin îmbătrîneşte, o să-l lase să iasă la pensie în acelaşi timp şi să-mi țină de urît.

— Trebuie să găsim ajutor imediat, zise Clover. Să fugă cineva să-i spună lui Squealer ce s-a întîmplat.

Toate celelalte animale alergară imediat înapoi spre casă pentru a-i da lui Squealer vestea. Numai Clover rămase, şi Benjamin, care se aşeză lîngă Boxer şi, fără să scoată o vorbă, începu să alunge muştele de pe el cu coada lui lungă. După aproape un sfert de oră, apăru Squealer, plin de înțelegere şi îngrijorare. Tovarăşul Napoleon aflase cu cea mai profundă mîhnire de această întîmplare nefericită a unuia dintre cei mai loiali lucrători de la fermă şi ducea deja discuții pentru a-l trimite pe Boxer la tratament la spitalul din Willingdon. Animalele fură oarecum tulburate la această veste. Afară de Mollie şi Snowball, nici un alt animal nu părăsise ferma şi nu le plăcea să-şi ştie tovarăşul bolnav în mîinile oamenilor. Totuşi, Squealer le convinse cu uşurință că veterinarul din Willingdon putea să trateze cazul lui Boxer mai bine decît se putea la fermă. Şi, după aproape o jumătate de oră, cînd Boxer îşi mai revenise întrucîtva, el fu cu greutate ridicat pe picioare şi reuşi să se tîrască înapoi în grajd, unde Clover şi Benjamin îi pregătiseră un strat bun de paie.

În următoarele două zile, Boxer rămase în grajd. Porcii îi trimiseseră o sticlă mare cu un medicament roz pe care o

găsiseră în dulăpiorul medical din baie, iar Clover i-l administra lui Boxer de două ori pe zi, după mese. Serile, stătea lîngă el şi-i vorbea, iar Benjamin îl apăra de muşte. Boxer afirma că nu-i părea rău de ce se întîmplase. Dacă se însănătoşea complet, s-ar fi putut aştepta să mai trăiască alţi trei ani şi aştepta cu nerăbdare zilele paşnice pe care urma să le petreacă în colţul păşunii celei mari. Ar fi fost prima oară cînd ar fi avut timp de odihnă şi de cultivare. Intenţiona, zise el, să-şi dedice restul vieţii învăţării celorlalte douăzeci şi două de litere ale alfabetului.

Totuşi, Benjamin şi Clover nu puteau sta cu Boxer decît după orele de muncă, iar camionul veni să-l ia pe la mijlocul zilei. Animalele erau toate la muncă, la plivit de napi, sub supravegherea unui porc şi se mirară să-l vadă pe Benjamin venind în galop din direcţia clădirilor fermei, scoţînd răgete cît putea de tare. Era prima oară că îl vedeau pe Benjamin într-adevăr agitat, era prima oară că îl vedea, cineva galopînd.

—- Repede, repede! tipă el. Veniţi imediat! Îl iau pe Boxer!

Fără a mai aştepta ordine de la porc, animalele lăsară lucrul şi se repeziră înapoi spre clădirile fermei. Văzură în curte un camion mare, închis, tras de doi cai, cu nişte cuvinte scrise pe laturi; pe locul vizitiului şedea un om cu figură şmecheră şi cu un melon scund. Staulul lui Boxer era gol. Animalele se înghesuiră în jurul camionului.

— La revedere, Boxer! ziseră ele în cor, la revedere!

— Proştilor! Proştilor! ţipă Benjamin, ţopăind în jurul lor şi bătătorind pămîntul cu copitele lor mici. Proştilor! Nu vedeţi ce scrie pe peretele camionului ăstuia?

Acest lucru dădu animalelor un răgaz şi se făcu tăcere. Muriel începu să descifreze cuvintele. Dar Benjamin o împinse la o parte şi citi, în mijlocul unei tăceri mormîntale:

— "Alfred Simmons, Casap de Cai şi Producător de Clei. Willingdon. Comerciant de Piei şi Făină de Oase. Asigură Transportul". Nu înţelegeţi ce înseamnă asta? Îl duc pe Boxer la tăietorul de cai!

Un țipăt de groază izbucni din piepturile tuturor animalelor. În clipa aceea, omul de pe capră dădu bice cailor şi camionul ieşi din curte într-un trap alert. Toate animalele îl urmăriră, țipînd cît puteau de tare. Clover se strădui să ajungă în față. Camionul începea să ia viteză. Clover încercă să-şi mişte membrele greoaie la galop şi tot ce reuşi fu un galop mic.

— Boxer! țipă ea, Boxer! Boxer! Boxer!

Şi, chiar în clipa aceea, ca şi cum ar fi auzit strigătele de afară, chipul lui Boxer, cu dunga de-a lungul capului, apăru la ferestruica din spatele camionului.

— Boxer! tipă Clover cu o voce teribilă, Boxer! Ieşi afară! Ieşi afară repede! Te duc la moarte!

Toate animalele preluară strigătul "Ieşi afară, Boxer! Ieşi afară!", dar camionul cîştiga deja viteză şi se îndepărta de ele. Nu era sigur dacă Boxer înțelesese ce spusese Clover. Dar, un moment mai tîrziu, chipul lui dispăru de la ferestruică şi se auzi zgomotul unui cumplit tam-tam de copite înăuntrul camionului. Boxer încerca să-şi forțeze ieşirea. Fusese o vreme cînd doar cîteva lovituri ale copitelor lui ar fi făcut arşice din camion. Dar, vai, forța îl părăsise şi, după cîteva clipe, zgomotul bătăilor de copite slăbi şi se stinse. În disperare de cauză, animalele începură să apeleze la cei doi cai care trăgeau camionul să se oprească.

— Tovarăşi, tovarăşi! țipară ele, nu-l duceți pe fratele vostru la moarte!

Dar brutele idioate, prea ignorante pentru a realiza ce se întîmpla, îşi lăsară urechile pe spate şi-şi iuțiră pasul. Chipul lui Boxer nu mai apăru la ferestruică. Prea tîrziu se gîndi cineva să alerge înainte şi să închidă poarta cu cinci drugi: în clipa următoare, camionul trecu prin ea şi dispăru în viteză pe drum. Boxer nu mai fu văzut niciodată.

După trei zile, se anunță că murise în spitalul din Willingdon, în ciuda faptului că primise îngrijirea cea mai bună pe care o putea căpăta un cal. Squealer veni să le dea

vestea celorlalte animale. El le spuse că fusese acolo în timpul ultimelor ore ale vieții lui Boxer.

— A fost lucrul cel mai emoționant pe care I-am văzut vreodată, zise Squealer, ridicîndu-şi copita pentru a-şi şterge o lacrimă. Am fost la căpătîiul lui pînă în ultima clipă. Şi, la urmă, cînd aproape că nu mai putea vorbi, mi-a şoptit la ureche că unica lui tristețe era că se ducea înainte ca moara de vînt să fie terminată, "Înainte, tovarăşi!", aşa mi-a şoptit. "Înainte, în numele Revoluției. Trăiască Ferma Animalelor! Trăiască tovarăşul Napoleon! Napoleon are întotdeauna dreptate!" — acestea au fost ultimele lui cuvinte, tovarăşi.

Aici, atitudinea lui. Squealer se schimbă brusc. El rămase tăcut o clipă şi ochii lui mici aruncară priviri suspicioase dintr-o parte într-alta înainte de a continua.

I se adusese la cunoştință, zise el, că un zvon prostesc şi răuvoitor se răspîndise în ziua plecării lui Boxer. Unele dintre animale observaseră că vehiculul care îl luase pe Boxer de acolo avea înscrise cuvintele "Casap de Cai" şi, în consecință, trăseseră concluzia că Boxer era trimis la tăietor. Era aproape de necrezut, zise Squealer, că vreunul dintre animale putea fi atît de prost. Era convins, strigă el cu indignare, dînd din coadă şi sărind de colo-colo, era convins că-şi cunoşteau iubitul Conducător, pe tovarăşul Napoleon, în culori mai bune de-atît. Dar explicația era realmente foarte simplă. Camionul fusese înainte proprietatea tăietorului de cai şi fusese cumpărat de medicul veterinar care încă nu ştersese vechiul nume. De aici răsărise eroarea.

Animalele se simțiră teribil de uşurate auzind acest lucru. Iar cînd Squealer continuă să le dea detalii vizuale ale patului de moarte al lui Boxer, ale grijii admirabile ce i se arătase şi ale medicamentelor costisitoare pe care Napoleon le plătise fără să se uite la preț, ultimele lor dubii dispărură, iar părerea de rău pe care o resimțeau pentru moartea tovarăşului lor fu moderată de .gîndul că, măcar, murise fericit. Napoleon însuşi apăru la şedința din prima duminică dimineața şi rosti o scurtă cuvîntare în onoarea lui Boxer. Nu fusese posibil, zise

el, să se aducă înapoi rămăşiţele pămînteşti ale regretatului lor tovarăş, pentru a putea fi înmormîntate la fermă, dar el ordonase să se facă o coroană mare din laurii din grădina casei şi să fie trimisă pentru a fi aşezată pe mormîntul lui Boxer. Iar în cîteva zile, porcii. intenţionau să ţină un banchet comemorativ în onoarea lui Boxer. Napoleon îşi termină discursul reamintind cele două maxime preferate ale lui Boxer: "O să muncesc mai mult" şi "Tovarăşul Napoleon are întotdeauna dreptate" — maxime pe care fiecare animal ar fi făcut bine să le adopte ca ale sale, zise el.

În ziua prevăzută pentru banchet, camionul unui băcan veni de la Wi'llingdon şi livră o ladă mare de lemn la casa fermei. În noaptea aceea, se auzi zgomot de cîntece gălăgioase, urmat de ceva ce păru a fi fost o ceartă violentă şi se sfîrşi în jurul orei unsprezece cu un formidabil zgomot de sticlă spartă. Nimeni din casă nu se mişcă înainte de amiaza zilei următoare şi se răspîndi zvonul că, într-un fel sau altul, porcii făcuseră rost de bani ca să-şi cumpere o nouă ladă cu whisky.

Capitolul X

Trecură anii. Anotimpurile soseau şi se duceau, iar vieţile scurte ale animalelor se stingeau. Veni o vreme cînd nu mai exista nimeni care să-şi amintească de zilele vechi dinaintea Revoluţiei, în afară de Clover, corbul Moise şi unii dintre porci.

Muriel murise, Bluebell, Jessie şi Pincher muriseră. Şi Jones murise — murise într-un azil de alcoolici din altă parte a ţării. Snowball fusese dat uitării; nu-l mai ţineau minte decît cei cîţiva care îl cunoscuseră. Clover era acum o, iapă bătrînă şi greoaie, cu încheieturile ţepene şi cu o tendinţă de a face urdori la ochi. Avea doi ani peste vîrsta de pensionare, dar, în realitate, nici un animal nu se pensionase vreodată cu adevărat. Discuţiile de a rezerva un colţ din păşune pentru animalele prea bătrîne fuseseră lăsate baltă de mult timp.

Napoleon era acum un mascul matur de o sută cincizeci de kilograme. Squealer era atît de gras, încît abia dacă mai putea vedea. Numai bătrînul Benjamin arăta aproape la fel ca întotdeauna, cu excepția faptului că era mai cărunt în jurul botului şi, de la moartea lui Boxer, mai morocănos şi mai taciturn ca niciodată.

Existau acum mai multe ființe la fermă, deşi creşterea nu fusese atît de mare cum se prevăzuse în anii anteriori. Multe animale se născuseră, pentru care Revoluția era doar o tradiție confuză, transmisă pe cale orală, iar altele fuseseră cumpărate, care nu auziseră niciodată despre aşa ceva înainte de a sosi acolo. Ferma avea acum trei cai, pe lîngă Clover. Erau nişte animale frumoase, pe picioarele lor, lucrători harnici şi buni tovarăşi, dar foarte proşti. Nici unul dintre ei nu se dovedi capabil să învețe alfabetul dincolo de litera B. Acceptau orice li se spunea despre Revoluție şi despre principiile Animalismului, în special de la Clover, pentru care aveau aproape un respect filial; dar era îndoielnic dacă înțelegeau ceva.

Ferma era mai prosperă şi mai bine organizată: fusese chiar mărită cu două terenuri cumpărate de la domnul Pilkington. Moara de vînt fusese, în sfîrşit, terminată cu succes, iar ferma poseda acum o maşină de treierat şi o macara pentru fîn numai ale ei şi se construiseră diferite alte clădiri. Whymper îşi cumpărase un docar. Moara de vînt, însă, nu fusese folosită, pînă la urmă, la generarea curentului electric, ci la măcinarea porumbului, aducînd un frumos profit bănesc. Animalele munceau acum din greu pentru a construi încă o moară de vînt; cînd aceasta avea să fie terminată, se spunea, urma să fie instalate dinamurile. Dar despre luxul la care Snowball le învățase odată pe animale să gîndească, staulele electrificate şi apa caldă şi rece, săptămîna de lucru de trei zile, despre acestea nu se mai vorbea. Napoleon denunțase asemenea idei ca fiind contrare Spiritului Animalismului. Cea mai reală fericire, zicea el, consta în a munci din greu şi a trăi din puțin.

Nu era limpede cum anume, dar parcă ferma se îmbogățise fără ca animalele însele să devină mai bogate — evident, exceptați fiind porcii şi cîinii. Probabil că asta se întîmpla pentru că existau atît de mulți porci şi atît de mulți cîini. Important nu era atît faptul că aceştia nu munceau, după felul de a fi pe care-l aveau, fiindcă, aşa cum explica Squealer neobosit, ei desfăşurau o muncă nesfîrşită de supraveghere şi organizare a fermei. O mare parte a acestei munci era de un soi pe care celelalte animale erau prea ignorante pentru a-l înțelege. De exemplu, Squealer le spunea că porcii trebuiau să depună eforturi uriaşe, zilnic, la lucruri misterioase numite "dosare", "rapoarte", "note", "memorandumuri". Acestea erau foi de hîrtie care trebuiau acoperite cu un scris mărunt şi, îndată ce erau umplute în acest fel, se ardeau în sobă. Aceste lucruri erau de cea mai mare importanță pentru prosperitatea fermei, zicea Squealer. Totuşi, nici porcii, nici cîinii nu produceau deloc hrană prin propria lor muncă şi erau foarte mulți, iar pofta de mîncare le era mereu foarte bună.

În ceea ce le privea pe celelalte animale, viața lor, atîta cît ştiau ele, era aşa cum fusese întotdeauna. În general, le era foame, dormeau pe paie, se adăpau din iaz, munceau pe cîmpuri; iarna le chinuia frigul, iar vara muştele. Uneori, acelea mai bătrîne dintre ele îşi scormoneau memoria confuză pentru a descoperi dacă, în primele zile ale Revoluției, pe vremea cînd alungarea lui Jones mai era încă un fapt recent, lucrurile fuseseră mai rele sau mai bune decît acum. Nu-şi puteau reaminti. Nu aveau nici un termen de referință prin care să-şi compare viețile actuale; şi nici nu se puteau informa de nicăieri, în afară de listele de cifre ale lui Squealer, care demonstrau invariabil că totul mergea din bine în mai bine. Animalele ajunseră la concluzia că problema era fără soluție; în orice caz, aveau prea puțin timp pentru speculații asupra unor asemenea lucruri. Numai bătrînul Benjamin afirma că-şi amintea fiecare amănunt al lungii lui vieți şi că ştia că lucrurile nici nu fuseseră niciodată şi nici nu aveau să fie vreodată cu mult mai bune ori cu mult mai rele — foamea,

greutățile şi dezamăgirea fiind, zicea el, legile de neclintit ale vieții.

Şi totuşi, animalele nu renunțau la speranță. Mai mult de atît, nu-şi pierduseră nici o clipă simțul onoarei şi al privilegiului de a fi fost membre ale Fermei Animalelor. Încă mai era singura fermă din toată țara — din toată Anglia! — în care animalele erau şi proprietare şi producătoare. Nici unul dintre ele, nici cele mai tinere, nici nou-veniți aduşi din ferme de la zece sau douăzeci de mile depărtare, nu încetau să se minuneze de acest lucru. Şi, cînd auzeau puşca detunînd şi vedeau steagul verde fluturînd la catarg, inimile lor băteau cu o mîndrie de neclintit şi discuția se îndrepta întotdeauna către zilele eroice, alungarea lui Jones, scrierea celor Şapte Precepte, marile bătălii în care îi învinseseră pe invadatorii-oameni. Nici unul dintre vechile visuri nu fusese părăsit. Republica Animalelor, despre care prezisese Seniorul, cînd cîmpiile verzi ale Angliei nu aveau să mai fie călcate de picior de om, mai era încă, pentru ele, o profesiune de credință, într-o zi avea să vină: poate nu prea curînd, poate nu chiar în cursul vieții animalelor care trăiau acum, dar, totuşi, avea să vină. Poate chiar şi melodia *Animalelor din Anglia* mai era murmurată, în secret, pe ici pe colo; în orice caz, era un fapt cert că fiecare animal de la fermă o cunoştea, deşi nimeni nu ar fi îndrăznit s-o cînte cu voce tare. Poate că era adevărat că duceau o viață grea şi că nu toate speranțele lor se împliniseră; dar erau conştiente că nu erau ca alte animale. Dacă stăteau flămînde, cel puțin nu-i mai hrăneau pe oamenii tiranici; dacă munceau din greu, cel puțin munceau pentru ele însele. Nimeni dintre ele, nu mergea pe două picioare. Nici o ființă nu spunea vreunei alte ființe "stăpîn". Toate animalele erau egale.

Într-o zi, la începutul verii, Squealer ordonă oilor să-l urmeze şi le duse pe o parcelă de pămînt viran, la celălalt capăt al fermei, care se lățise din cauza puietului de mesteacăn. Oile îşi petrecură acolo toată ziua, păscînd frunze sub supravegherea lui Squealer. Seara, el se întoarse în casă, dar, cum vremea era caldă, le spuse oilor să rămînă unde se

găseau. Pînă la urmă, rămaseră acolo o săptămînă întreagă, timp în care celelalte animale nu le mai văzură. Squealer stătea cu ele cea mai mare parte a zilei. Spunea că le învăța să cînte un nou cîntec pentru care era nevoie să nu fie deranjați.

Imediat după ce se întoarseră oile, într-o seară plăcută, după ce animalele îşi terminaseră lucrul şi se îndreptau înapoi spre clădiri, se auzi un nechezat îngrozit de cal din direcția curții. Speriate, animalele se repeziră la galop şi dădură năvală în curte. Acolo văzură ceea ce văzuse Clover.

Un porc mergea pe picioarele din spate.

Da, era Squealer. Puțin stîngaci, ca şi cum nu ar fi fost foarte obişnuit să susțină greutatea lui considerabilă în poziția aceea, dar cu un echilibru perfect, el se plimba de-a latul curții. O clipă mai tîrziu, pe uşa casei ieşi un lung şir de porci, toți mergînd pe picioarele dinapoi. Unii o făceau mai bine decît alții, unul sau doi erau chiar cam instabili şi arătau ca şi cum ar fi dorit să se sprijine într-un baston, dar fiecare din ei îşi făcea cu succes turul prin curte. Iar la urmă se auzi un lătrat îngrozitor de cîini şi un cîntat ascuțit al cocoşului negru şi din casă ieşi însuşi Napoleon, drept, cu măreție, aruncînd priviri semețe dintr-o parte în alta, urmat de cîinii care fremătau în jurul lui.

În copită ducea un bici. Fu o tăcere de mormînt. Uimite, îngrozite, înghesuindu-se unele în altele, animalele priviră şirul lung de porci care mărşăluiau încet în lungul curții. Parcă se întorsese lumea cu fundul în sus. Apoi urmă un moment cînd primul şoc trecuse, şi cînd, în ciuda oricărui fapt — cu toată groaza lor de cîini şi cu tot obiceiul dezvoltat în ani lungi, de a nu se plînge niciodată, de a nu critica, orice s-ar fi întîmplat —, ar fi putut scoate o vorbă de protest. Dar exact în momentul acela, ca la un semnal, toate oile izbucniră într-o behăială asurzitoare:

— Patru picioare bine, două picioare *mai bine!* Patru picioare bine; două picioare *mai bine!*

Continuară timp de cinci minute, fără oprire. Pînă să se calmeze oile, orice şansă de protest trecuse, pentru că porcii

intraseră înapoi în casă.

Benjamin simți un nas atingîndu-i umărul şi se uită în jur. Era Clover. Ochii ei bătrîni arătau mai tulburi ca niciodată. Fără să spună o vorbă, ea îl trase uşor de coamă şi-l duse la capătul hambarului cel mare, acolo unde erau scrise cele Şapte Precepte. Timp de un minut sau două, stătură amîndoi privind fix la peretele dat cu catran şi la literele lui albe.

— Văzul mă înşală, zise ea în cele din urmă. Chiar cînd eram tînără nu puteam citi ce scrie aici. Dar mi se pare că peretele ăsta arăta altfel. Mai sînt cele Şapte Precepte aşa cum erau, Benjamin?

De data aceasta, Benjamin consimți să-şi calce regula şi-i citi cu voce tare ce scria pe perete:

— TOATE ANIMALELE SÎNT EGALE DAR UNELE ANIMALE SÎNT MAI EGALE DECÎT ALTELE

În afară de acest unic Precept nu mai scria nimic altceva.

După asta, nu li se mai păru ciudat cînd, a doua zi, porcii care supravegheau munca la fermă purtau, cu toții bice în copite. Nu li se păru ciudat nici cînd se află că porcii îşi cumpăraseră un aparat de radio, că discutau pentru instalarea unui telefon şi că îşi scoseseră abonamente la "John Bull", "Tit-Bits" şi "Daily Mirror". Nu li se păru ciudat cînd îl văzură pe Napoleon plimbîndu-se prin grădina casei cu o pipă în gură — nu, nici chiar cînd porcii luară hainele domnului Jones din dulap şi se îmbrăcară cu ele. Napoleon însuşi apăru cu o haină neagră, cu pantaloni de prins şobolani şi jambiere din piele, în timp ce scroafa lui preferată apăru în rochia de mătase lucioasă pe care doamna Jones o purta, de obicei, duminica.

O săptămînă mai tîrziu, după-amiaza, un număr de docare sosiră la fermă. O delegație de fermieri învecinați fusese invitată să facă o vizită. Fură conduşi prin toată ferma şi îşi exprimară marea admirație pentru tot ceea ce vedeau, în special pentru moara de vînt. Animalele munceau la plivitul cîmpului cu napi. Munceau cu hărnicie, abia dacă îşi ridicau

fețele din. pămînt, fără a şti de cine să se teamă mai mult, de porci sau de vizitatorii-oameni.

În seara aceea, se auziră din casă rîsete zgomotoase şi cîntece. Şi, deodată, la auzul vocilor întretăiate, animalele deveniră curioase. Ce se putea petrece acolo, acum că, pentru prima oară, animalele şi oamenii se întîlneau pe picior de egalitate? Toate fiind de acord, începură să se strecoare cît puteau de încet prin grădină. La poartă se opriră, pe jumătate speriate să meargă mai departe, dar Clover intră prima. Urcară pe vîrfurile picioarelor spre casă şi acelea dintre ele destul de înalte priviră înăuntru pe fereastra sufrageriei. Acolo, în jurul mesei celei lungi, stăteau şase oameni şi şase dintre porcii cei mai importanți, Napoleon însuşi ocupînd locul de onoare în capul mesei. Porcii păreau să stea foarte firesc pe scaune. Grupul se delectase cu un joc de cărți, dar se întrerupsese pentru o clipă, evident ca să bea un pahar. Un ulcior mare circula şi cănile erau umplute din nou cu bere. Nimeni nu observă fețele uimite ale animalelor care se holbau înăuntru pe fereastră. Domnul Pilkington de la Foxwood se ridicase cu cana în mînă. Într-o clipă, zise el, avea să roage pe cei de față să bea. Dar înainte de asta, avea cîteva cuvinte pe care trebuia neapărat să le spună.

Era o mare sursă de satisfacție pentru el, zise domnul Pilkington, ca şi, era convins, pentru toți cei prezenți, să ştie că o lungă perioadă de neîncredere şi neînțelegeri ajunsese acum-la sfîrşit. Fusese o vreme — şi nici el, nici nimeni altcineva de față nu împărtăşise astfel de sentimente — dar fusese o vreme cînd respectabilii proprietari ai Fermei Animalelor fuseseră priviți, n-ar fi putut spune cu ostilitate, dar, poate, cu o anumită reținere, de către vecinii lor oameni. Avuseseră loc incidente nefericite, ideile greşite fuseseră monedă curentă. Existase sentimentul că o fermă în care porcii erau proprietari şi producători era un lucru anormal, de natură să aibă un efect nefast asupra împrejurimilor. Prea mulți fermieri afirmaseră, fără o cunoaştere suficientă, că, într-adevăr, într-o asemenea fermă trebuia să domnească un

spirit de desfrîu şi de lipsă de disciplină. Aceştia fuseseră iritaţi de efectele asupra propriilor lor animale sau chiar asupra angajaţilor lor oameni. Dar acum toate acestea se ştergeau. Astăzi, el şi prietenii lui vizitaseră Ferma Animalelor şi cercetaseră fiecare palmă a ei cu ochii lor şi ce descoperiseră? Nu numai cele mai moderne metode, dar şi o disciplină şi un spirit de ordine care ar fi trebuit să constituie un exemplu pentru fermierii de pretutindeni. El socotea că avea dreptate spunînd că animalele de categorie joasă de la Ferma Animalelor munceau mai mult şi primeau mai puţină hrană decît toate animalele din provincia respectivă. Întradevăr, el şi prietenii lui vizitatori văzuseră în ziua aceea multe lucruri pe care intenţionau să le introducă imediat şi la fermele lor.

Urma să-şi sfîrşească observaţiile, zise el, subliniind încă o dată sentimentele de prietenie care existau şi trebuiau să existe între Ferma Animalelor şi vecinii acesteia. Între porci şi oameni nu erau şi nici nu trebuiau să fie vreodată nici un fel de confruntări de interese. Luptele lor şi greutăţile lor erau aceleaşi. Oare problema muncii nu era aceeaşi peste tot? Aici se vădi că domnul Pilkington era pe punctul de a face o remarcă spirituală pregătită cu grijă, dar timp de cîteva clipe, el fu mult prea amuzat pentru a o mai putea spune. După multe ezitări, în timpul cărora nenumăratele lui bărbii se înroşiseră, el reuşi să încheie:

— Dacă voi aveţi de luptat cu animalele voastre de jos, noi avem de luptat cu clasele noastre de jos!

Acest *bon mot* stîrni gălăgie la masă, iar domnul Pilkington felicită o dată în plus porcii pentru raţiile mici, zilele de muncă lungi şi pentru lipsa generală de îmbuibare pe care o observase la Ferma Animalelor.

În încheiere, zise el, voia să-i roage pe cei de faţă să se ridice în picioare şi să se asigure că aveau paharele pline.

— Domnilor, încheie domnul Pilkington, domnilor, vă fac un toast: pentru prosperitatea Fermei Animalelor!

Urmară felicitări entuziaste şi bătăi din picioare. Napoleon era atît de satisfăcut încît îşi părăsi locul şi înconjură masa pentru a ciocni cu domnul Pilkington înainte de a-şi goli cana. După ce urările se potoliră, Napoleon, care rămăsese în picioare, mărturisi că şi el avea cîteva cuvinte de spus.

Ca toate discursurile lui Napoleon, şi acesta fu scurt şi la obiect. Şi el, zise Napoleon, era fericit că perioada de neînțelegeri se sfîrşea. Multă vreme circulaseră zvonuri — răspîndite de vreun duşman răuvoitor, aşa avea el motive să creadă — că exista ceva subversiv şi chiar revoluționar în concepția lui şi a colegilor lui. Lor li se atribuise încercarea de a ațîța la revoltă animalele de la fermele învecinate. Nimic nu putea fi mai departe de adevăr! Unica lor dorință, acum şi în trecut, era aceea de a trăi în pace şi în relații normale de afaceri cu vecinii lor. El adăugă şi că ferma pe care avea cinstea să o conducă era o întreprindere cooperativă, titlurile de proprietate, care se aflau în posesia lui, aparținînd tuturor porcilor.

Napoleon mai zise că nu credea să mai subziste vreuna dintre vechile suspiciuni, dar anumite schimbări fuseseră făcute recent în organizarea fermei, care trebuiau să aibă efect în promovarea încrederii pe mai departe. Pînă atunci, animalele de la fermă avuseseră un obicei destul de prostesc, de a se adresa unele altora cu "tovarăşe". Acest lucru trebuia suprimat. Mai existase un obicei ciudat, de origine necunoscută, de a trece în fiecare duminică dimineața prin fața craniului unui porc, care era fixat de un stîlp în grădină. Şi acest lucru urma să fie suprimat şi craniul fusese deja îngropat. Vizitatorii poate observaseră steagul verde care flutura la catarg. Dacă da, poate văzuseră şi că fuseseră îndepărtate copita şi cornul vopsite în alb, însemnate pe acesta înainte. De atunci încolo, urma să fie un steag verde curat.

Avea doar o singură obiecție de adus, zise el, discursului excelent şi prietenos al domnului Pilkington. Domnul Pilkington se referise mereu la *Ferma Animalelor.* Desigur, el

nu putea şti — pentru că el, Napoleon, anunța acum pentru întîia oară acest lucru — că numele *Ferma Animalelor* fusese desființat. De atunci, ferma avea să fie cunoscută sub numele de *Ferma "Conacul",* care, credea el, era numele ei corect şi originar.

— Domnilor, încheie Napoleon, eu vă voi face acelaşi toast ca şi domnul Pilkington, dar sub altă formă. Umpleți-vă paharele pînă la buză. Domnilor, iată toastul meu: pentru prosperitatea Fermei "Conacul"!

Urmară aceleaşi urări inimoase ca şi mai devreme şi cănile fură golite pînă la drojdii. Dar în timp ce se holbau la scena aceasta, animalelor de afară li se păru că se petrecea un lucru straniu. Ce se modificase oare pe chipurile porcilor? Ochii tulburi ai lui Clover se mutau de la o față la alta. Unii dintre ei aveau cinci bărbii, unii aveau patru, unii aveau trei. Dar ce era acel lucru care părea să se topească şi să se schimbe?

Apoi, cînd se sfîrşiră aplauzele, grupul luă cărțile şi continuă jocul întrerupt, iar animalele se strecurară tăcute de acolo.

Dar nu se îndepărtaseră nici douăzeci de metri cînd se opriră brusc. O izbucnire de voci venea dinspre casă. Toate se repeziră înapoi şi se uitară pe fereastră. Da, avea loc o ceartă violentă. Se auzeau strigăte, lovituri în masă, priviri ascuțite şi bănuitoare, dezmințiri furioase. Sursa tulburărilor părea să fie faptul că Napoleon şi domnul Pilkington jucaseră fiecare cîte un as de pică în acelaşi timp.

Douăsprezece voci urlau furioase şi toate erau la fel. Ce se petrecuse cu fețele porcilor nu mai era de-acum o dilemă. Ființele de afară priviră de la porc la om şi de la om la porc şi din nou de la porc la om: deja era imposibil să mai spui care era care.
